

સંગિત લિલાવંતી નાટક.

જૈનધર્મના સોખીલા સદ્દશસ્થાને માટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
લલુ વલ્લભ ધોળેરાવાળા.
મું. વિરમગામ.

આવૃત્તિ ૧ લા—પ્રત ૧૩૦૦

અમદાવાદ.

માણિક્યોદ્ધ આગળ સાંકડી સેરીમાં
પરી. નથુરામ સાયકથુના ડેલામાં
ગુજરાત ગેઝેટ પ્રેસમાં
પડયા છગનલાલ ગિરધરલાલે
છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૩—સન ૧૮૮૭

કીંમત રૂ-૪-૦

પ્રસિદ્ધ કર્તાએ હ્રદ સ્વાધિભાવે સોસેનો પુત્ર.
માટે તેની રજૂઆત—
અગર

સંગીત લીલાવતી

નાટક.

સ્થળ કોસાંખી નગરી અને સોરંગપુર નગર.

પાત્ર.

સુમતિસદાશ્રી.....કોસાંખી નગરીનો શાહુકાર
સુદરી.....તેની સ્ત્રી.
સુમતિવિલાસ .....તેનો પુત્ર.
સ્વાર્થીલાલ .....સુમતિવિલાસનો મિત્ર.
લીલાવતી.....સુમતિવિલાસની સ્ત્રી.
સુગુણમંજરી .....લીલાવતીની સખી.
કામસેના .....કોસાંખી નગરીની વેસ્થા.
કનકલતા .....કામસેનાની સાહેલી.
સુશીલા .....સુમતિવિલાસની બેન.
સુભગા .....લીલાવતીની મા.
સોમદત્ત, ...લીલાવતીનો પિતા.
જોયતો .....સુમતિવિલાસનો હુતુરીઓ.
વીરવિલાસ .....સુમતિવિલાસનો પુત્ર.

૬,
. તરસી પથ,

લાવ્યું

મંગલાચરણ.

સ્થલ રંગભૂમિ

[પડદો ઉઘડતાં]

સર્વ પાત્રો સાથે ગાય છે.

રાગ સામ કલ્યાણ. (તાળ દાદરો. અને લાવણીની ચાલ.)

(શ્રી જગત્પતી, પ્રભુ આપ સન્મતી-એ રાહ)

શ્રીશુભંકરા! પ્રભુ! પાર્શ્વજીતવરા,
તેં નિવારી જાદવોની નહવણથી જરા,—એ ટેક.
અંતરજ્ઞમી વિભુ! વિશરામી, સમરી શિવપુર સાધ;
વંદુ પદ અરવિંદ વિનયથી, હેતે જોડી હાથ. શ્રી, ૧
જગ્નુદ્રીપના ભરતક્ષેત્રમાં, ઈંદ્રપુરી અનુસાર;
સુંદર કોશાંબી નગરી કહી, જ્યાં વિધવિધ વ્યાપાર. શ્રી. ૨
સુમતિ સદાશ્રી શેઠ વસંતા, તશ સુત સુમતિવિલાસ,
લીલાવતી લજના તેની જે, પૂરણ બુદ્ધિપ્રકાશ. શ્રી, ૩
અજન્મ બની આહરડી આપે, ઓઢી કાંબળ અંગ,
તિલ્લણ બુદ્ધિ થકી તળવ્યો સ્વામી વેસ્થા સંજ. શ્રી, ૪
ગુણકા ધરથી નિજધર લાવી, કળા કેળવી કંથ;
સુખ વિલસી સંસાર તણુ પછી, પાળ્યો સંજનમ પંથ. શ્રી ૫
થયાં દેવતા તેહ દંપતી, એ સૌ નાટક આજ,
લાવધરી ભગવંતા, જય આપો જીતરાજ. શ્રી ૧
[પડદો પડેછે.]

(૩)

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—દીવાનખાનુ.

પાત્ર.

સદાકૃળ શેઠ—સુંદરી.

સદાકૃળ.

(રાગ ઈંદ્ર સભાનો.)

૧રાગ્નજીતો સો જાએ દીગ્યા ન કહ્યું ધનામ. એ રાહ)
 પ્રાણપ્રિયા શુણુ પુત્ર આપણો, સુંદર સુમતિવિલાસ,
 નાનિવયમાં નિપુણ થયો છે, અતિ કરી શાસ્ત્ર અભ્યાસ;
 મનમોહનનાં મીઠાં વચનો, શુણી અમૃત અનુસાર;
 એ અલખેલાને અવલોકી, સદૃળ ગણુ સંસાર.

સુંદરી.

પ્રાણપતિ અતિ પુન્ય ઉદયથી, પામ્યા એવો પુત્ર;
 કુળદીપક એ દીવ્ય દીકરો, શોભાવશે ધરસૂત્ર.
 જોને મન જીનશાશન શ્રદ્ધા, સદગુરુને સંજોગ,
 પ્રતિદીન પ્યારી પ્રભુની પુજા, વિરચે છે વિધિજોમ.

સદાકૃળ.

જુહુ મુખથી જરી ન ખોલે, પાળે હુકમ હમેશ,

સુંદરી.

એ રૂપાળો કદી રીસાઈ, કરે ન કિંચિત્ કલેશ
 ભાગ્યશાળી એ ભોગવશે, મમ વૈભવ નિર્લેશ
 સ્નેહ ધરીને સદા પાળશે,

(૪)

સદાફળ.

નહિ દોસ્તિ દુરજનની દીસે, વ્યસન મળે નહિ વાલ,
પણુ શોખીલો ધણો સુધડ છે, લાડકડો તુજ લાલ.

સુદરી.

માલમ મુજને બહાલા વાલમ, વરણાગીયો વિશેષ,
સોભાગી શોખી દીસે પણુ, નવ અપલક્ષણુ લેસ.
ખુદ્દિશાળી એ બાળુડો, જીવો વર્ષ હગ્નર,
મારી આંખો થકી અધીક એ, જીવનો જીવનહાર.

સદાફળ.

સુઆ ચંદન અતર અરગજ, અંગ વિલેપે આપ,
નિત ધોડાગાડી દોડાવે, પુરવ પુન્ય પ્રતાપ.

સુદરી.

આ સધજો એનો છે પૈસો, ખુખ ખરચે ધરી ખાંત;
આઘો જતાં ઉચાટ થાય છે, નિરખ્યાથી નિરાંત,
નહિ આળસુ ઉછાંછજો નહિ, બહાલો મારો વીર;
એની ઉપર સધળી આશા, મમ હૈડાનો હીર.

સદાફળ.

વધારશે જીનશાશન શોભા, વડો થશે વિદ્વાન,
સરવ કળામાં કુશળ થશે, વળી મહીપતિ દેશે માન;
આહા એથી સુખીયાં આપણુ, દીકરો ડાહ્યાપણુદાર
નની શી વાત વખાણી, વદીએ વારંવાર.

નેપથ્યમાંથી (ગીતી)

ખધારીએ ભોજન કરવા ભાવે,

(૫)

(સુંદરી નેપથ્ય સામું જોઈ)

કહેને જઈ કુવરને, એ સુંદરી જન્મવા ઝટપટ જોડે આવે.

(સરવે જાય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો

સ્થળ વિદ્યાભુવન

પાત્ર-સુમતિવિલાસ-સ્વાર્થીલાલ-જોઈતો

(સુમતિવિલાસ સ્વાર્થીલાલને)

(મુજ ઉપર ગુજરી પિતાપાદશા જાણી એ રાગ.)

સુણ સજ્જન સંધ્યાસમય સે'લને સાર,
ફરવા ચાલો ફાંકડા થયું મન માર;
ઘોડા માડીની રોજ મોજ મારધું,
પણ જવું ચાલીને આજ લાલ ધારધું.

સ્વાર્થીલાલ.

સાહેબની મરજી એજ અમારી મરજી,
આપો અંગરખુ મને સ્વીકારી અરજી;
ટોપી કાઢી પાધડી આપની પહેરૂં,

જોઈતો.

પેહેરણુ પણ પેહેર્યું તમે શેઠજી કેર.

સુમતિવિલાસ.

જવું છે ફરવા ખહાર અમારે
“જોઈતા જોઈએ તે”

(૬)

જોધતી.

જામ પેલા ચોરડે જુઓ જુતિઓ જડશે,
(અંગરખું બતાવી)

મેલું અંગરખું આજ પેહેરવું પડશે.

સ્વાર્થીલાલ.

જોડા એ નાંના ઘણા અરે ક્યાં આવે,
મારા પગ મોટા નહિ પહેરતાં કાવે;
જોડા નહિ જોધએ પગે ઉઘાડા જઈશું,
શું કરવું શેઠને કાજ એટલું સહીશું.

જોધતી (શેઠને પાન સોપારી આપ્યા પછી)

હ્યો પાન ખીડી પણ તમે સોપારી સાથે,
બપકો મારીને ચાલે શેઠ સંગાયે.

સ્વાર્થીલાલ.

અત્તરનું પુંખડું આલ્ય કાનમાં ઘાલું,
શેઠજી બરાબર બની બજારે ચાલું.

(સર્વે જાય છે)

પ્રવેશ ૩ જે

સ્થળ—કામસેનાનો રંગમહેલ

પાત્ર—કનકલતા—કામસેના પછીથી સુમતિવિલાસ અને સ્વાર્થીલાલ.

કનકલતા—(કામસેનાને ઉદાસ જોઈ)

ગીતી.

• ૩ પણ તું દીલગીર લાગે,

મુજને કહે મન મેલી, અંતર રાખે શાથી મમ આગે?

કામસેના.

પુછે થઇ અમાણી, મમ મનડાની વાત સકળ જાણી,
કપટ બચન વદવાથી, શું તું શોભે સાહેલી શાણી;
જે મેં તને બતાવ્યો, કાલ ઝરખેથી સંધ્યાકાળે,
એ મન મંદીર આવી, પ્રેમ અગ્નિથી બેન મને બાળે.

કનકલતા.

એથી અધિક રૂપાળા, રાજકુંવર રાખે તુજને રંગે;
આપણુ સમ સ્વાસ્થીઆ, શું સુખ પામીશ વલિકુની સંગે.

કામસેના-રાગપીલુ (તાળ દીપચંદી)

(કહું શું નરીએ દુઃખીઓ—એ રાહ.)

લાવ્ય સખી એને મન લલચાણું.	એ ટેક
એથી અધિક બીજે જગમાં ન જાણું;	
મદન સમાન રસીક મનમોહન,	
કેમ કરી ધાયલ મન ગભરાણું.	લાવ્ય૦
ભમર ધનુષથી કટાક્ષ વિચિક્ષણુ,	
મારી કરયું માર કાળજી કાણું.	લાવ્ય૦
ચતુર મનોહર ચંદ્રવદનથી,	
પ્રેમની ભરતીએ હૃદય ભરાણું.	લાવ્ય૦
ચુંદર સાડી સીંદુરીના સરખી,	
ગમતું નથી હીરા મોતી ધરાણું.	લાવ્ય૦
શુરે કંઈ સખી સંગીત સાજઆ,	
ઘડાલા વિના ગમે ગાવું ન જાણું,	લાવ્ય૦
રસવતી રસીયા વિના પીરસી પણ,	

(૮)

ઝેરે જેવું લાગ્યું કંઈ ન જમાણું.   લાવ્યું
હેમ પલંગ હુતાશ્ન સરીખો,
બાજે શરીર મખમલનું બિછાણું.   લાવ્યું
તો સુખદાયક શયન સામગ્રી,
મનગમતાથી મદન સુખ માણું.   લાવ્યું
(બારી સામું બેઠને)

ગજલ.

(નારીના કટાક્ષ આગે પુરુષ છે ગુલામ. એ રાહ.)
બે સખી ઝરખે પેલા આવ્યા પ્રાણનાથ,
સમજાવીને લાવ્યે બે ઠી જાલી તેનો હાથ.
ચિત્તદરણુ ચતુર વિના પડતું નથી એન,
આડી અવળી વાત અળગી મુક્ય મારી એન.

કનકલતા.

આ બોલાવી લાવું બાઈ આપની હજુર,
એ પ્રપંચ પાશ સર્વ જાણીએ જરૂર;
ઘર વેચાવ્યાં કૈંક તણાં પાછ વિપય વિષ્ણુ,
ભલભલાને બોળવી મગાવી મેંતો બાળ.

કામશેના.

હાથમાં ગુલાબ છડી ચાલ છટાદાર,
જા બોલાવી લાવ્યે મારો એ હૈયાનોહાર.
(સુમતિ વિલાસ પાસે જઈ.)

કનકલતા. રાગ સોરઠ ત્રિતાળ.

(પિયા પરદેશમાં રહીઆં એ રાહ.)

ઉપર અલખેલા આવો, સુંદર શા સાર તરસાવો. ઉપર એ ટેક.

(૯)

બાધ અમારી આપ વિયોગી,
સુરત ક્રિડા કરીયે સંજોગી;
અધરામૃત આરોગી, ભામની ભોગી, લ્યો લાખો. સું

સુમતિ વિલાસ—ગજલ.

[ચંદ્ર મુખીને એકલી મુકીને હું આગ્યો અહીં. એ રાહ.]
હું ઉતકંઠીત આવવા પ્રાણુ પ્યારીના મહેલમાં.
દીન ચારથી ચોગ્રી રહ્યું, રમવા રૂડી રંગરેલમાં; ટેક.
એથી આવ્યા અમે ચાલતા, બેઠા નહીં ઘોડવેલમાં,
પણ આ વાત પ્રકાશ કરસે, ખુદ્દિ નથી આ બેલમાં.

સ્વાર્થિલાસ.

(સ્વામીજી મારા પ્રાણુથી પ્યારા. એ રાગ.)

શેઠ શાને તમો શરમાઓ, ભણે વેશ્યા ભૂવનમાં જનઓ,
હુંતો ખાનગી મિત્ર તમારો, ક્યાંક વાત નથી કરનારો.
દેશાઠનને પંડીત જન પ્રેમ, અતી શાસ્ત્રનું વાંચનું એમ,
વેશ્યા ઘરને કચેરી પ્રવેશ, વધે ચતુરપણું ત્યાં વિશેષ.
નીતિ શાસ્ત્રે કહ્યું નિરધાર, વેશ્યા સ્નેહમાં શેઠ સાર;
લાલ આપ કને રજન લેઉછું, મારે જમવા જનુંછે હું જઉછું.

સુમતિવિલાસ.

હીક જાઓ મને કાલે મળજો, બોલ્યા બોલ પ્રમાણે પળજો.

(સ્વાર્થિલાસ સલામ કરી જાય છે)

રાગ ભેરવી. (તાળ દીપચંદી)

(કનકલતાને)

(આજકો દીન ધન ધન મોરી માછ.—એ રાહ)

(૧૦)

નાના મારે એની સાથમાં જીવું,
એને મુકી ઘેર એકલો આવું;   નાનાં
સ્વાસ્થીયો ગયો સાડ લગાડી,
ધર્મ થયે કરે વાત ઉઘાડી.   નાનાં

કનકલતા.

જાઓ કાલં શેઠ સ્નેહ જાણાવી,
આવરી બાઈ અમારી બતાવી.   જાઓ.
હરણુ કર્યું મન મુખ મલકાવી,
લોચનને લટકે લલચાવી.   જાઓ.
ભરજોબનમાં મમ સખી આવી,
ભુરકી નાંખી શુધ્ધ બુધ્ધ બુલાવી.   જાઓ.
ખાન પાન ગુણુ જ્ઞાન તગ્નવી,
સ્નેહની જાગે તમે સપડાવી.   જાઓ.
એને અનંગે અતી અકળાવી,
સુરત સમુદ્રમાં સજન ડુબાઈ.   જાઓ.
લાલ ચાદ્યુ જીવું પ્રેમ લગાવી,
આવી કળા ખોટી ફેણે શીખાવી.   જાઓ.
રસિક કુંવર રંગ મ્હોલમાં આવી,
શાંત કરો સુંદરી સમજાવી.   જાઓ.

(સુમતિવિલાસ જરા હશી કામસેના કને જાય છે.)

કામસેના—જંગલો જાનતી. ત્રિતાળ,

(સજ્જન મુખડુ બતલાવોરે. એ રાહ.)

પધારોને પ્રીતમજી પલંગેરે.

રંગ રસ રમીએ રાજ આજ. પ્રિતમજી-એ ટેક.

(૧૧)

તુમ દરશન દીઠેથી દીલહર,
ઉજ્જુ થયું છે આ તન સુંદર;
રોમરાઇ મમ થયાં વિકશ્વર,
આવો મળીએ ઉમંગેરે. રં પ્રિં
પુરવ પુન્ય પ્રતાપે પામી,
તુમ પદ સેવા સુખકર સ્વામી;
વિરહાનળની વેદના વામી,
પાતળીયા પ્રસંગેરે. રં પ્રિં
પ્રાણ જીવન મમ પ્રાણથી પ્યારા,
નિમિષ ન મુકુ નાથજી ન્યારા;
કામ અનળ શિતળ કરનારા,
આલિંગો અંગેરે રં પ્રિં

(હાથ ઝાલી પલંગ ઊપર તાણી લઇ)

(પડદો પડયો)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—રાજ માર્ગ.

સ્વાર્થિલાલ (સ્વગત) (તાળ લાવણી.)

(છે જન પાળક ટાળક દુખનો. એ રાગ.)

ગુણકાના ધરમાં શેઠ ગયા, લોપી નિજકુળની લાજરે.
શિખામણુ દેતાં શ્રીકાર, લાભ મળે નહીં મુને લગાર;
ઉલટા કોપે અપરંપાર, કદી બગડે મમ કાજરે. ગુણં
શ્રોમંત તણા ધરમાં ધુશી, ખુશામતથી કરીએ ખુશી,

(૧૨)

અવળા ચાલે તો તસ ભોગ, સાથી રાખુ એનો શોગ,
અહી મીઠા ભાષણનો મોખ, સૌમાં આપુ સાજરે. ગુઁ
હું ગુણકાને ગમતું બોલ્યો, પણ ખરો વિચાર નહિ બોલ્યો,
એમાં આપણને છે લક્ષણ, વેશ્યા કરશે ધણું વખાણ,
વળી શેઠને બહાલી વાણ, ઉચરચા બંદા આજરે. ગુણ.
(સ્વારથિલાલની તથા સુમતિ વિલાસની ગુપ્ત રહી.
ચરચા જોતો હતો તે એકદમ આગળ આવી સલામ કરી)

જોખતો.

(અયે કમજત પિંગલા તેને બોત દગાદીઆ. એ રાગ.)

સ્વાર્થિલાલ સાથ હતા શેઠ ક્યાં ગયા,
નવી દોસ્તિ થયે ક્યાંક રાત શૂં રહ્યા. સ્વાર.
સાચી વાત મુજને કહો મન ધરી મયા,
બોલ નહિતો બબજાવું હું મુકી દયા. સ્વાર.
ગુપ્ત પાછળ રહી તમારા ભેદ મેં લઘ્યા,
બીક તજી બંદે બધા મ્હો ઉપર કહ્યા. સ્વાર
બીક નહિ કોઈની કાટચા ખાતે થયા,
આવા ગુના થાય ધણા શું જાણે સહ્યા. સ્વાર

સ્વાર્થિલાલ—ગીતી.

ખાંધી મુકી રાખો, કાલે તુજને કરાવશું રાજ;
જેમ થાય તેમ જોવું, ઘેર જશો જો કરશો પતરાજ.
વાદળ મુગને ઘેરે, તેમ મિત્રને ગુણકાએ ઘેરચો;
શું માર ત્યાં ચાલે, પ્રેમ પાસમાં પડ્યો કામ પ્રેરચો.
ખુશ ખુશામત કરીએ, આપ ઉદર ભરવાને ધન હરવા;
નિજ સ્વારથ મુકીને, શિક્ષા દેવા જઈએ શું કરવા.

ભોગ શેઠના ભાઈ, ઉઝગરો શો એમાં આપણને;
(સ્નાન સુતક નહીં આવે દિલમાં વિચાર લાવી ડાહ્યાપણને.)
જોઈતો--(દીકભાઈ એમ કહી બને જાય છે)

પ્રવેશ પ મો.

સ્થળ.--કામસેનાની અગાશી.

કામસેના--કનકલતા--સુમતિવિલાસ.

કામસેના. (તાળ દીપચંદી)

(મોહોલે પધારો--એ રાહ.)

મારો પાવન કરિયો પલંગ, ખ્યારા પ્રાણનાથ પધારી,
રમ્યા રસિક રસિકાથી રંગ, ખ્યારા પ્રાણનાથ પધારી;
આજ ઉપજી શિતળતા અંગ, ખ્યારા પ્રાણનાથ પધારી.--ટેક.
પ્રેમ હીંચાળે હીંચિયા, સ્વામી દારી સાથ,
મનમાન્યું સુખ માણીયું, હેતે ધાલી ગળામાંહી હાથ. ખ્યારા.
તુમ ચિતહર ચંદન તર, હું બહાલી થઈ વેલ,
વૃદ્ધી પામે વળગતાં, સ્નેહ શેલડી રસથી સિંચેલ. ખ્યારા.
શરદઋતુ સોહામણી, પૂરણચંદ્ર પ્રકાશ,
મંદ પવનની લહેરમાં, બહાલા ભોગવો ભોગવિલાસ. ખ્યારા.
અંતઃપુરમાં એકલા, છાના રાખું છેલ,
કોક કળાતે કેળવી, ખાંતે ખેલીએ આસન ખેલ, ખ્યારા.
તન મન ધન અરપણુ કરી, રંજન થઈ દીન રાત,
હાજર રહીશ હજીરમાં, પ્રભુ અવર પુરૂષ તાત બ્રાત, ખ્યા.

સુમતિવિલાસ--આશાગોડી (તાળ દીપચંદી)

કામ છે દુષ્ટવિકારી, આહા ? પ્રભુ કામછે દુષ્ટવિકારી, એ રહા.)

પ્રાણુથકી તુંછે ખ્યારી, પ્રિયા મારી પ્રાણુથકી તુંછે ખ્યારી, ટેક.
 સુંદર વદન સરોવર અંદર, નયન કમળ છબિ ન્યારી પ્રિયા.
 કોમળ થઇ કેમ કાળગ્નુ કાપ્યુ, મારી કટાક્ષ કટારી. પ્રિયા.
 ગાલ ગુલાબીએ બિંદુ બિરાજે, મૃગમદનું મનોહારી પ્રિયા.
 મંદહસી માફ મનકુ હરીયુ, અમૃત વચન ઉચારી. પ્રિયા.
 કનક કળસ કૃત્ય કંચુક કશિઆ, સ્પર્શ સદાસુખકારી, પ્રિયા.
 નિરૂપમ નારી તાને નિરમાત્રી, ઉરવશી ગરવ ઉતારી. પ્રિયા.
 રોજ રહીશ તુજ સમીપ રસિલી, સજ્જન સખંધ વિસારી. પ્રિ.
 હાલ પિતાશુની પાસ જવાની, વૃત્તિ કરી છે વિચારી. પ્રિયા.

કામસેના-ગીતી

વિહાનજથી બળતી, મુજને મુકી નિજ ઘર નિત જવુ,
 ભોગી બલે પધારો, ખચીત મારે આજ નથી આવુ.

સુમતિવિલાસ

ચતુર વિચક્ષણ ચતુરા, ઘટે નહી તારે ઘેલું થવું;
 હું સમ તારા ખાઉ, હરિર્ણાક્ષી હમણા જઈને આવું;

કામસેના (તાળ દાદરો.)

(કાન્તા કેમ થશે, નાથ હજુ નાબ્યારે, એ રાહ.)
 નાથ નવ કરો, વાત ધર જવાનીરે;
 વિરહલાય, શું વેઠાય, નહી જવાય, લાગુ પાય,
 દાશી છું સદાનીરે.—નાથ૦
 પ્રેમનો ઝરો, તકમળી પિવાનીરે
 આ પ્રંસંગ, સ્વામી સંગ, રમવા રંગ, છે ઉમંગ,
 જાય છે જીવાનીરે.—નાથ૦

(૧૫)

સુમતિવિલાસ

શીકર પરહરો, માર વચન માનીરે;—એ ટેક.
એક જામ, જાડાં ધામ, કરીને કામ, આપુ આમ,
શું પછી કેવાનીરે.-શીકર પરહરો
ધીરજ મન ધરો, દર્હતજી દિવાનીરે,
વિનય વાણુ, મોહ્યાણુ, પકડીપાણુ, લાવેતાણુ.
વખત પ્હોડવાનીરે.-શીકર પરહરો

કામસેના.

(અરે લાલદેવં એ રાહ.)
તમો પ્રાણુ ખ્યારા તજીને મને,
જશો મુજને મુકી પિતાજી કને;
અરે પ્રેમ ઝોછે દિસે છે પતિ,
તમારા વિના પીડ પામું અતિ.
પિયુ ટેવ નિત્યે જવાની પડી,
રહીને અહિ હું મરછુ રડી;
છેડો છેલ હું છોડનારી નહિ,
જરૂર આવશું સ્વામી જશો જહી.

સુમતિવિલાસ.

સમજતી નથી તું જરા સુંદરી.,
અરે આંખ આંસુ થકી શું ભરી;
જરાવાર જઈ લાલ આવું અહિ,
અધીરી ન થા સત્ય ઝોલું સહી.
ધડી એક ધરમાં નથી ગોઠતું,
નથી ચિત વેપારમાં ચોટતું;

(૧૬)

ખરો પ્રેમ તારો દીશે છે મને,
ફરીથી નહિ જઉં તજીને તેને.

(જાય છે)

પ્રવેશ દો

સ્થળ-દીવાનખાતુ

પાત્ર. સુમતિ સદાશુ. સુંદરી. જ્ઞેષ્ઠો. પદ્મીથી સુમતિ વિલાસ

રાગ બનઝારનો.

(પ્રીય મીત્ર વિનાહો ભાઈ, કોણુ મ્હોળત સાચવે આંહિ. એ રાહ)
પ્રજાએ મારૂં મન પ્યારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી. એ ટેક.
મેં વાત પ્રથમ નહીં માની, પણ છેલ્લાર્થ નવ રહી છાની;
થઈ ખરી ખાતરી મારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી.
સમજી એને મેં સારો, કરીયો નહીં કદી ટુંકારો;
એ ભૂલ થઈ છે ભારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી.
ઢાલી તેં અધીક વખાણ્યો, અંદેશો અદપ ન આણ્યો;
પણ સોળત મળી ન સારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી.
હાડી પુત્ર પટારો, ટંકાવળી હાર તમારો;
કર્યો હરણુ રહ્યો હું હારી, નિરખી સુત ચાલ નહારી.
શી રીતે હું સમજાવું, રે ઘડપણમાં ગભરાવું;
એને ગુણકાથી ચારી, નિરખી સુતચાલ નહારી.
કિંચિત કહેતાં કોપેછે, લજ્જા કુળની લોપેછે;
સૌ વિનય વિવેક વિસારી, નિરખી સુતચાલ નહારી.
પેઢીમાં કદી ન પેસે, બધડી મમ પાસ ન બેસે;
જાય નિત રમવાને જારી, નિરખી સુતચાલ નહારી.

કંઈકે ધન મીલકત મેલી, હરાજ કરાવી હવેલી;
નજરે જોયું મેં નારી, નિરખી સુતચાલ નહારી.

સુંદરી. (રાગ. રામઝી) (તાળ દીપચંદી)

(કુંવરી કુંવર મારા લાડકા—(એ રાહ.)

સ્વામી શરીર સોસાઈ ગયું, આમ કરતાં ઉચાટ;
માધવથી મટતા નથી, લખ્યા લેખ લલાટ. સ્વામી.
સદ્ગુરૂથી સુધર્યો નહી, શુભી સદ ઉપદેશ;
સ્વારથીલાલની સોખને, વંઠ્યો પુત્ર વિશેષ. સ્વામી.
હાજ્યો હાજ હાજ કરે, હરવા માલ હરામ;
એજો ઉતેજન આપીયું, જવા ગુણકાને ધામ. સ્વામી.
ભણવુંને ગણવું ભૂલી ગયો, અળજો મુકી આચાર;
જાતો નથી જન મંદીરે, વળી તજ્યો વેવાર. સ્વામી
ઢાંકયુ રથું નહી ઢાંકતાં, કરિયો વેશ્યાએ કેર;
એક દીવશ અઠવાડીએ, આવે આપણે ઘેર. સ્વામી.

સદાકૃળ.

શાને રહે છે તું સુંદરી ? સમજ શાસ્ત્રનો સાર;
અમને શિખામણ આપતાં, આ શી આંસુની ધાર; શા.
ધરમનીતિ તજતાં થકાં, નહીં ધમકાવ્યો નામ;
સમજણ વગર સ્વતંત્રતા, આપતાં થયું આમ. શા.
સંસારમાં સુત સુંદરી, છુટાં મુક્તાં છેક;
પસ્તાવું પડશે પાછળ થકી, વંઠી જાતાં વિશેક. શા.
ખાલીથયે ધન ખાનગી, માગ્યું મુનિમ પાસ;
વિજાળ થતાં વઢ્યો તે થકી, એથી મુનિમ ઉદાસ. શા.
નિંદાએ છે નાત જાતમાં, લુચ્ચો કહે એને લોક;

(૧૮)

હલકો પડ્યો સગાં જાલામાં, વિવાહ કરશે શું ફેક ? શા
હાડી વિના ગયો હાડથી, હવે કરવું શું હાલ;
તે તો નથી મને સૂઝતું, બધો બગડ્યો છે તાલ. શા.
(સુમતિવિલાસને જોઈને.)

સુંદરી

ઓખા કહેછેરે શુભરે સાહેલી.—એ રાહ.)
બલે આવ્યો આ અવશર ભાઈ;
સાંભળે તો તને કહીએ કાંઈ.

સુમતિવિલાસ.

મારૂં માથું માડી નિત ફેરો,
તેથી ઘરમાં આવણું હું થોડો;
હમણાં કરશે મારા બાપા બકવા,
તેતો નહીંદે મને અહીં ટકવા.
બોલ બોલી કરોછો બેબર,
બાપા આ ચાલ્યો હું મારે ખ્હાર;
(સુમતિવિલાસનો છેડો પકડી.)

સુંદરી.

શું તું આમ કરે છે તે સાંઠ;
નથી આપણે તો નાર કાર.
ડાહ્યા થઈને શું થાય છે ગાંડો;
છોકરવાદી મોટા થયા છાંડો.
જક કરવી શી ? હમણાં જવાશે,
જરા બેશ તારા પિતા પાસે.

સુમતિવિલાસ.

મુંકી દેને માડી છેડો મારો,

(૧૯)

નથી મુજ સમ ખીજો નકારો.
 નથી રેક્યો રેહેવાનો તમારો,
 હાહા જઉં છું ત્યાંતો હું જનારો.
 ખુદ્ધિ બગાડી ખુદાં થઈ બાજો,
 તમે મારો મુકાબો મલાજો.
 જુઓ તમને ઉધાડું જણાવું,
 આવું દેખી હવે નહીં આવું.

(સુમતિવિલાસ ગુસ્સે થઈ છેડો છોડાવી ચાલ્યો જાયછે.)

સુંદરી--(ગીતી)

આમ મને અપમાની, ઉઠ્યો આપણા કુળમાં અંગારો,
 હાય હવે શું કરવું, જશે ઝુરતાં જનમારો મારો.

સદાફળ.

અરજ કરી રાખતે, તળવશું વેશ્યાનું ધર તેને,
 ઉપાય છેલ્લો એછે, મારા સમછે તું રડતી રહેતે.

સુંદરી.

નથી સુજતું સ્વામી, અરે લોથ્ય વાળી તે જગલાડી;
 જોઈતો.

વખાણુ વેળા થઈછે, ધણી વારથી આવી છે ગાડી.

પ્રવેશ ૭ મો

સ્થળ—રાજકચેરી.

સદાફળ. †પ્રજાપાળ. *ખુદ્ધિસાગર.

---

†પ્રજાપાળ—કૌસાંખીનો રાજા. *ખુદ્ધિસાગર—તેનો પ્રધાન
 (પાત્ર વર્ગમાં રહી ગએલા તેથી અહીં બતાવતા છે)

સાદરૂળ.—(સોરઠી ગજલ.)

આજ આવી રાજ હજુરમાં, કરજોડીને કરું વિનતી, એ ટેક.
એક કામસેના વેશ્યા અહીં, સાચી શત્રુ તેતો મારી સહી,
રાત દીન ઘેર તેને રહી, મમ પુત્રની બગડી મતિ. આજ
કુળમાં કલંક કપુતથી, અમને જરા ગાંઠતો નથી;
એથી આપને કરું અર્જ આ, મુકી ભેટણું પદ ભૂપતી. આજ
હુકમે અમારી પીડા હરી, વેશ્યા પાસથી કીરપા કરી;
અમ પુત્ર આપ આપાવીએ, થાઓ રાજનિ ચડતીરતી, આજ

પ્રજ્ઞપાળ.

(ભરથરી બ્રાતા વિચારી નેં તમે કરો હું ઉપર દ્રોપ. એ રાગ).

શુણો ચતુર શેઠ (૨) સૌ સાંભળી વાત તમારી,
રાજ નીતિની રીતથી, અંતરમાં અમે ઉતારી.
પરનું જેતર (૨) જે ઢોર આપણું ખાએ,
ક્ષેત્ર ધણીને શેઠજી શિક્ષા શી રીતે થાએ.
દ્રોઈ ઘર વેચી (૨) જે તિરથ કરવા જાએ,
રાજ તરફથી તેહને કહો શી રીતે રોકાએ.
વળી મુર્ખ મનુષ્ય (૨) નિજ મનની મેળે મરશે,
અપરાધી એ વાંકનો બીજે શી રીતે કરશે.
તુમ પુત્ર એમ (૨) વેશ્યા મંદિર જઈ વશીયો,
કેમ કરીએ એને અમે જે હાડ સ્વાન સમ રસિઓ.
વળી સ્ત્રીના વગર (૨) ગુણકાનેં નવ દંડાએ,
કરીએ શું તેને કહો જે ચાલે નિજ કુળરાહું.
તુમ શરમ થકી (૨) ચાલો ગુણકા ઘર આવું.
મારૂં જોર નથી જરા પણ સમજે તો સમજવું.

(૨૧)

બુદ્ધિસાગર.

વેશ્યા મંદીર (૨) સ્વામી શ્રા માટે જાવું,
હુકમ હજુરનો હોય તો એને અહિંઆ બોલાવું.

પ્રજાપાળ.

ના ત્યાં જઈશુ (૨) અડચણ એને નહીં કરવી
જાતે તરદી લેઈને, હરકત શ્રેણીની હરવી.

સદાકૃષ્ણ.

મા'રાજ કૃપા (૨) નિજ પ્રજા ઉપર રાખોછો,
ગરીબ તવંગરને સદા ધનસાક્ષ અદલ આપોછો.

(સર્વ જાયછે)

પ્રવેશ ૮ મો

સ્થાન—(ગુણકાવું દિવાનખાનું)

કામસેના, પ્રજાપાળ, બુદ્ધિસાગર, સદાકૃષ્ણ.

કામસેના.—(તાળ ચલતી)

(હાડાળ શું કરો સાદસ આ,—એ રાહ.)

રાજાજી પધારી કૃપા કરી, હાંડીને પ્રભુજો લાભધારીરે, રાજા
આંગણે મારે સુરતર ઉગ્યો, સુધા વૃદ્ધી થઈ સુખધારીરે. રાજા
મંત્રી સહીત મા'રાજ મારા ઘર. આવી મારી આખર પધારીરે. રા
કાંઈ હુકમ કૃપાનાથ કરોને, હાથ જોડી હાજર થનારીરે, રાજા
(રાજા મંત્રીને વૃદ્ધી દ્વારાએ બોલવાનો હુકમ કરે છે તેથી)

બુદ્ધિસાગર (તાળ દાદરો.)

(સમાજ તેજ અદાકો જરા સુનોતો સહી એ સહ.)

આપો શેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી, રે જરા વિચાર કરી,
 વારાંગના વિચાર કરી; આપો સેઠ પુત્ર આ વખત વિચાર કરી,
 પ્રાચે કપટી હોય વણીક તણી જાત ખરી.
 સોંખત સ્વાર્થાંઆની કરવી તો વિચાર કરી. રે જરા
 પીપદાની સમ પવિત્ર વણીક મીત્ર વરી,
 અડચું એવિના રહું શું? કો' વિચાર કરી. રે જરા
 પાછી હોયને તમે આ સોનૈઆ ભેઠ ધરી,
 માનો મહીપતીનું વચન સુવિચાર કરી. રે જરા

કામસેના. (કોધમાં આવીને.)

સુણો દિલ્હી તખ્ત ધરનાર—(એ રાહ)

સુણો સચીવજી ચતુર સુજાણ, છપ્પીલો છોડનારી નથીરે.

પૃથ્વિનાથ માગેતો આપુ હું પ્રાણ, છપ્પીલો

પ્રેમ ગૂંઠ બાંધી છે કરી પ્રયાસ, છપ્પીલો

તમે તોડાવેાં છોં શું બતાવી ત્રાસ. છપ્પીલો

મન ગમતાથી મોંજ ન મુકાય, છપ્પીલો

જીવ જતાં સુધી જુદુ ન પડાય. છપ્પીલો

આવુ અઘટીત ઉચરી વચન, છપ્પીલો

મોટી હોળી શળગાવી મારેમન. છપ્પીલો

માહારાજ મે'ર કરી કરો માફ, છપ્પીલો

આવો અવળો થશે શું ઈનસાફ. છપ્પીલો

(શેઠના સામું જોઈ)

તમે શિકારશ કરી હશે શેઠ, છપ્પીલો

વેશ્યા પાસે લેવા આવ્યા હશે વેઠ, છપ્પીલો

(૨૩)

રાજા કોપેતો કાપીલેં ભલે શીર,	છખીલોં
ચા'યતો શુળીએ ચડાવે શરીર.	છખીલોં
નહી નહી આવે આપને આવાસ,	છખીલોં
મુકી દોને મૃગતૃણા જેવી આશ.	છખીલોં

સપ્તકુંજ (ગરીબાધથી ગીતી.)

અરે હવે શું કરવું, પુત્ર વિન્નેગે ઉપજે પરિતાપ,
પાંચ દીવસ પરણાવા, કૃપા કરીનેં અપાવીએ આપ.

બુદ્ધિસાગર (રાજાની મરજીથી.)

પુત્ર શેઠને સોંપો, રાજ હુકમનેં તમે માન આપી,
મન પરતાવું પડશે, આ છેલ્લી ને આજી ઉઠાપી,

કામસેના. (ગળગળી થઇને)

હજુર હુકમ ઉઠાવું, પણ ને અવધી ઉપર દીન જશે;
તો મમ મૃત્યુ થાશે, પ્રાણ જીવન ટકશે પરણી પાસે.

બુદ્ધિસાગર.

જાઓ સેહજ શાણા, પુત્ર આવશે પ્રેમેં પરણાવોં,
ધર મંગળ ગવરાવો, લક્ષ્મી વાવરીને લેજ્યો લ્હાવો.
(સર્વે જાય છે.)

પ્રથમ અંક સમાપ્ત,

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—સોમદત્તનું દિવાનખાનું.

પાત્ર—સોમદત્ત અને સુભગા.

સુભગા (ત્રિતાળી ચોપાછ),

સ્વામીનાથ મારા શીરતાજ, એક વિનતિ સાંભળો આજ,
ખુદ્દી શાળી લીલાવતી ખે'ની, વરવા યોગ્ય ઉમર થઇ એ'ની.
લખ્યા પત્ર વેવાઈને વા'લા, એકેએ વાંચી ગાદી તજેલાલ્યા,
ચડ્યો ગરવ હાડા કરી જોમ, નથી ઉત્તર આપતા કેમ?

સોમદત્ત.

આજ પત્ર વે'વાઈને આવ્યો, જુઓ કેવો વિચાર જણાવ્યો,
લખેછેકે લગન તમે લેજો, પછી પત્ર લખીને પાઠવજો.
વાંચીને અમે વિવા આદરશું, પછી કામ ખીજુ ગધું કરશું,
હવે કાલ જોશીને ખોલાવું, રૂડો લગન દીવશ લેવરાવું.
પછી પત્ર વેવાઈને લખાવું, જશ લેવાને જાન તેડાવું,
મોટી મંડપ રચના રચાવું, સુકી ઝાલર છાટ જડાવું,
હાંડી ઝમરખ તખતા બંધાવું, ઘણા મૂલા ગલેચા ખીંછાવું.
જાનની સાથે નાત જમાડું, ખારી હુંશ તારી પુરી પાડું.

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ—દિવાનખાનું.

(૨૫)

પાત્ર.—સદાશન સુંદરી.

સદાશન.

(નારીના કટાક્ષ પાસે પુરૂષ છે ગુલામ. એ રાહ).

પ્રાણ પ્યારી લગ્ન આજ તે વધાવી લીધ.

પુન્યના પ્રતાપે થયું શકળ કામ સિદ્ધ.

જન માંહી મંત્રી પ્રમુખ આવશે જરૂર,

પરણાવાને પુત્ર જઈશું શેહેર સારંગપુર.

સુંદરી.

પ્રાણ નાથ પુત્ર લગ્ન કરી હવે ભેર.

જન જોડી લીલાવતી લાવું આપણુ ઘેર.

“બાધ” કહી પુત્ર વધુ પડશે મારાપાય,

પુન્ય ગણી કહ્યું મારે માનશે સદાય,

સદાશન

લીલાવતી વિનયવતિ સાંભળી વિશેષ.

હવે સહીત નીતિ શાસ્ત્ર વાંચતિ હમેશ,

ચાલે સદા ચરણે શ્રદ્ધા ધર્મનિ અપાર,

અવળી થઈ આચરે ન કદી અનાચાર

સુંદરી.

આહા !! એવી કુળમાં વધુ પરણી લાવે પુત્ર,

શોભાવશે સપુત્ર આવી આપણુ ઘરસૂત્ર,

માડવામાં જૈરાં ઘણી વારથકી ગાય,

લાણી આપી સર્વને હવે કરું વિદાય.

(૨૬)

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ લક્ષ્મ મંડપ

પાત્ર. સુભગા, સોમદત્ત, સદાશુભ, સુંદરી,
સુમતિવીલાસ લીલાવતી—સુગુણ મંજરી વિગેરે લીલાવ-
તીની સખીઓ. તથા બીજા લોક.

સુભગા વિગેરે ગાયછે.

(પ્રથમ ગણપતીને લાગુ પાયરે, એ રાહ.)
આજ આનંદ આપણે ઘેરે,
ઉજળો અવસર આવ્યો લિલા હહેરે.
વાજાં વિવિધ પ્રકારનાં વાજેરે,
જેના નાદથી અંબર ગાજેરે.
લીલાવતીને લાયક વર મળિયોરે,
મારે આંગણે સુરતરૂ ફળિયોરે.
માથે મોતિનો મોડિયો ધાલીરે,
જમણે હાથે રામણ દીવો ઝાલીરે.
ગાતીવાતી સૈયર સાથે ચાલીરે,
મોટી હુંશે વિવાહ હું તો મ્હાલીરે.
નાણુ વાવરવાતું આવ્યું ટાણુરે,
જુગતે નાક જમાઈ તણુ તાણુરે.
સખી જોનેં જમાઈ મુખચંદરે,
આજ પુંખતાં પરમ આણુંદરે.
કન્યાદાન ઉમંગથી કરીયુંરે,
આપી વાહન ધન દીલ કરીયુંરે.

(૨૭)

કોડેં ચોરીમાં પીરમ્થો કંસારરે,
ધણા હેતેં કરી ધૂત ધારરે.
જોડુ અવીચળ રેહજો સદાયરે,
જુગતે જનને કરશુ વિદાયરે.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—ગુણકા બૂવન.

પાત્ર—સુમતિવિલાસ કામસેના.

કામસેના—હોરી.

(સાંવરો હજીએ ન આયો.—એ રાહ.)

બલે આવ્યા હોં ભરાણી, (એ ટેક)

અવધી ઉપર ગઈ એક ઘડી પણ,

મેં જુગ માફક જાણી;

સત્યવાદી તમે શેઠજી સાહેબ,

હું ગુણકા ગભરાણી,

ધીરજ નહી અદપ ધરાણી.

બલે.

માલતી ફુલની માળ પે'રાવુ,

જે મમ હાથ ગુંથાણી;

ગજરા ગુલાબ તણા કર ધાલું,

હોંને સુગંધી સે'લાણી,

અત્તર ઉચું આપુ છું આણી.

બલે.

સુંદર શયન બૂવન શણગારયું,

લાલ હૂંતો લલચાણી,

પ્યારા પ્રેમરસ પાઓને પીઓ

મનગમતું સુખ માણી,
યોવન મદ અશ્વપલાણી,

બલે.

સુમતિવિલાસ-

(પ્રેમની પિડા તે કોને કહીએરે, હો મધુકર. એ રાહ.)
મોહી રહ્યા છુ મંદ હાસ્યમાં, રસીલી તારા મોહી રહ્યા.૦
પિતાજીના આગ્રહથી પરણવા ગયો પણ,
અલ્પ નહી એ સખે હૃદયમાં. રસીલી૦
શત્રુના સમાન લાગ્યાં સર્વ સગાં વહાલાં,
અહરનિશ તુજવિના હૃદયમાં રસલી૦
એક રાત્રી રહ્યા નહી પરણી ધરણી પાસે,
એકલી મુકી આવ્યો આવાસમાં. રસીલી૦
આપણે બે ભોગ ભોગવીએ ભોગ એના,
મૈયર જવાની એક માસમાં. રસીલી૦
તુજ થકી અધિક કોઇ વિશ્વ નથી વહાલુ,
પ્રતિજ્ઞા હું કરજું પ્રકાશમાં. રસીલી૦
કામની તમે કરચું કાંક મને કામણુ,
પકડી જકડી પાડ્યો પ્રેમ પાસમાં. રસીલી૦
વણુજને વેપાર ધર્મ કર્મ તજી વાલી.
ગાળવી છે વય બધી વિલાસમાં રસીલી૦

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ લીલવતીનું રાયનગ્રહ.

લીલાવતી (એકલી.)

(અચાનક આવો કોપ કર્યો કીરતાર. એ રાહ.)

અરે અહીં એકલી મુકાનેં મનેં આમ,
 અચાનક ઉડી કંથ ક્યાં ગયા તમે.—એ ટેક.
 સ્વામી ખેલા સમાગમે આતે શું કર્યું,
 સાંભળેલું મેં જે હતું તે સાચુ ઠર્યું,   અરે૦
 ખચીત પીયુઝ ઉંઘતી જાણી ખસ્યા,
 આશરે જાણુંજી વેશ્યા આવાસે વસ્યા.   અરે૦
 આત્રનિ ઇચ્છાએ આવી લાંતો આકડા,
 પણ્યાંગના કેરા પાશમાં પતી પડ્યા.   અરે૦
 વ્યભિચારી વરતણા પાલવેં પડી,
 જશે જનમારો મારો રે! રડી રડી.   અરે૦
 આ હીરા મોતીના હાર હવે ન ગમે,
 ઉમદા દુકુળ મારી દેહને દમે.   અરે૦
 મારા પતી પરવશ હવે શું કરેં,
 જીવ તજી તોતો આત્મઘાતક ઠરેં.   અરે૦
 કંથનો વિયોગ થયો કરમેં કરી,
 કુલની ચાદર નથી ફાવતી જરી.   અરે૦
 આવીતી અમૃત પિવા પતીની કને,
 મળ્યુ નહી નીર એક અંજળી મને.   અરે૦
 કરમની કથા બીજે શું કરેં કથી,
 આ પીડા મટાડવાનો ઉપાય નથી.   અરે૦
 સંકટ સહન કરે સુકુળ વધુ,
 યાનીએ દીઠેલું હશે તે બન્યુ બધું.   અરે૦
 આણુ આવ્યે હવે ઝટ પીયર જવું,

સુધ રહુ હવે જરા શા સાર લવું. અરે૦
(સુધ રહેછે પણ ઉંધ આવતી નથી તેથી વળી ઉઠીને)

રાગ કલ્યાણ

(શ્રી જગત પતી, પ્રભુ આપ સન્મતી—એ રાહ)
પ્રિયપતી તમે, ઝટ આવો આ સમે,
આપવિના અલ્પકાળ રે નહી ગમે.—એ ટેક.
વેશ્યા બહાલી હતી પતીતો, નતી પરણવી નાર.
નિંદ્રા મુજને નામ ન આવે, આપ વગર આઠાર પ્રિય૦
આ ભૂષણ અંબર ભિન્નયાં, કરતાં અશ્રુ પાત,
રોતાં રોતાં નથી ખુટતી, અરે રાક્ષસી રાત. પ્રિય૦
મને ભાસકી સરખુ ભાસે, શયન ભૂવન ભરથાર.
ઝાંઝર જાણે જડી બેઠીયો, અકળાવે આવાર. પ્રિય૦
કનકવલય કરકડી જરાબર, વર વીણ કેદી વેશ,
આ આંજલી આંખે લાગે, મરયાં સરખી મેંશ. પ્રિય૦
નંગ જડેલી નવીન કંચુકી. બંધન સરખી બાંધ
બહુ દુઃખ દે છે કામ દરોગોં, હવે કરશું હાય. પ્રિય૦
અલંકાર ધખતા અંગારા, મણીધર કુલની માળ,
મંદ પવનની હહેરો લાગે, જાણે અગની ઝાળ. પ્રિય૦
કસ્તુરી કંકુને કેશર, રસીયા તુજવીણ રાખ;
પતિવિણ કોણ કરે પરિપુરણ, અંતરના અભીલાખ. પ્રીય૦

લલિત છંદ

કપટ કંથજ કેમ આ કરચું, ધિરજ હું હવે શી રીતે ધર;
નવ ધરી દયા લેશ નાથજ, તરત આવતાં શું તમે તજ,

હરખ મુજને રે ધણો હતો, જરૂર આજથી તે રહ્યો જતો,
કઠણ કાં થયા આપ કંથળ, તરત આવતાં શું તમે તલ.

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ લીલાવતીનું વિધાલય

પાત્ર—સુગુણમંજરી, લિલાવતી. તેં પછીથી સુભગા.

લીલાવતી. (બનઝારાની દેશી)

તું સાંભળ સૈયર મારી, મુજ વર વેસ્યાનોં યારી. ઐ ટેક.
સાસરે ગદ્ય સૌ સાથે, મને નથી બોલાવી નાથે;
છે પાતર તેની પ્યારી, મુજ વર વેસ્યાનો યારી.
સંસારીક સુખની આશે, ગઈ શયન સમય પતી પાસે;
હું નિરાશ થઈ ત્યાં નારી. મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
જાણી મનમોહન મારા, મેં કહ્યું કેમછે પ્યારા;
ગર્વિષ્ટે નહી ગણગારી. મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
ખીજી બોલી નહી કાંઈ, સુધ રહી પછી સરમાઈ;
વળી મળી આંખ ત્યાં મારી. મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
લંપટ ગુણકાના લાલા, અરધીએ ઉઠી ચાલ્યા;
કે'તી નથી વાત વધારી. મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
શુંશું દુખ ભાખું સજની, રોતાં રોતાં ગદ્ય રજની;
ભયભીત અવસ્થા ભારી. મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
દશ દિવસ રહી સાસરીએ, મોહન નાવ્યા મંદીરીએ;
પિયુ દરશન વીણુ દુખકારી, મુજ વર વેસ્યાનો યારી,
ચોવન વન ખીલ્યુ મારૂ, વિરહાનજથી બળનારૂં;

પીણુ મળે પ્રેમ રસવારી, મુજ વર વેસ્યાનો ચારી,
આ વાત પિતાજી જાણે, તો અંતરમાં દુઃખ આણે.
મગ માતા રડે ગિચારી. મુજ વર વેસ્યાનો ચારી,

સુગુણમંજરી (રામ માઠ)

અમલાંમાં રેન ગુન્નરીરે, રાજ પીણે દારડા;—એ રાહ.
અરે આવડી શું અકળાયરે, બેની સહ સાર થશે;
મારા સમન્ને મન મુંઝાયરે, બેની સહ સાર થશે;
વળશે શું વલોપાત કરેથી, જપનેં શ્રીજીનરાય;
વિપતી વખત ધરીએ ધીરજ, કરીએ ધરમ કાંચરે. બેનીં
રડીરડી થઈ આંખડી રાતી, કાયા ગમ્મ કરમાધ;
મ્હાન દેખીનેં મુખડું તારે, મનેં થાયે કાંધ કાંધરે. બેનીં
પળમાં સુખી પળમાં દુઃખી, પળમાં રાંકનો રાવ;
રંગ એવા જોઈ રાખીએ સખી, શુભે દુષ્ણે સમભાવરે. બેનીં
શ્રીજીન ધરમ સેવતાં શાણી, સુખ મળે સંસાર;
સાસન દેવતા કરશે તારા, સંકટનો સંહારરે. બેનીં

લીલાવતી. (સિતાજીના મહીનાનો રાગ)

સખી પરભવ પાપ અમાપ, કરી હુંતો અવતરી,
મનેં વિશ્વવધુના પ્રતાપ, પતીએં પરહરી;
હશે ભરડયાં સજીવન ધાન, અણુગળ પાણી વાવરયાં,
કર્ચું મુનિવરનું અપમાન, ધરમ તણું ધન હર્યાં. સખીં
દીધી વિદ્યા ગુરૂજને ગાળ, લેછ વૃત ભાગીયાં,
તોડી નાંખી તળાવની પાળ, જેનાં પાપ જાગીયાં;
કાંતો પુન્યની ફાડેલ પર્વ કે, જન લુટી હશે;
નિજ ધરમ તજ્યો ધરી ગર્વ, સખી મારે શું થશે. સખીં

યધ પાપી તણી પક્ષકાર, ઉત્તમ અપમાનીઆ;
 મુઠી અળગો આવકનો આચાર, મિથ્યાત્વિને માનિઆ;
 કુડી સાખ ભરી સરકાર, ખોટાં ખત મેં લખી;
 દોરી દીન જનને દરબાર, દેષે કરીઆ દુઃખી.
 આવાં પાતિક મેંતો અપાર, કર્યા હશે પૂરવે,
 વેશ્યા સંગી મળ્યો ભરથાર, અરે મને આ ભવે. સખી૦

સુભગા. (પ્રવેશ કરીતે)

(રાગ કાશી જીદઓ તાળ કવલી ઠેકા.)

(પીયા ઈયાં કે ચીત્ર ખીન પ્રીતમ પ્યારે—(એ રાહ)
 તું દીલગીર દીશે શા કારણુ, ગોલ લીલાવતી આધરે—(ટેક)
 બોલતિ બંધ યધ શીદ બેની, લાડકી તું લજવાધરે;
 વદન કમળ તારું કરમાયું, કદ પડયું છે કાંધરે. તું૦
 નાની નણુંદે શું અપમાની, આણીને અદેખાધરે;
 તુજ સાસુએ શું દુઃખ દીધું, કે જીલમીછે જમાઈરે. તું૦
 દશ દીવશમાં પીયર પાછી, આવી તું અકળાધરે,
 મારા સમ જો જીડું બોલે, શાણી મન સરમાઈરે. તું૦

લીલાવતી

(ખમાચી-તાળ પંખપી ઠેકા.)

(દરશન ખીન અખીયાં તરસ રહી (એ રાહ)

માણ મુજ વાલમ વ્યભીચારી,	
વ્યભીચારી ગુણુકાયારી;	માણ૦
અહીંથી જધ વેશ્યા ધર વશીઆ,	
દશ દીન કાઢ્યા દુઃખકારી;	માણ૦

(૩૪)

વાત નથી કરી મેં વર સાથે,
શું ઉચરું આગળ તારી.

માજીં

સુભગા.

(જોગીઓ આશાવરી, ગજલ.)

ઉંડા નિશાશા નાંખતી, રે? દીકરી દુઃખી;
દુઃખ પોતાનું દાખતી, નથી સાસરે સુખી. ઉંડાં. એ ટેક.
તારો કંથ કુલક્ષણો, એનો શો ઉપાય;
દેખી દીલકું દાઝતું, ભરથારની ભુખી. ઉંડાં
વશી પીયરમાં પુત્રિકા; રટો સદા જનરાય;
પ્રેમ રાખશું પુત્ર સમ, રડ નહીં શશી સુખી. ઉંડાં

પ્રવેશ ૭ મો

સ્થળ સોમદત્તની હવેલી.

પાત્ર. સદાકૃળ-સોમદત્ત-સુભગા અને સુગુણમંજરી

સુગુણમંજરી (સદાકૃળને)

(ઓખા કહેછેરે શુભરે સાહેલી.-(એ રાહ.)

કોણ છે તમે ક્યાં થકી આવ્યા, પત્ર પાઠવી કોણે તેડાવ્યા;
રો'છો શેઠ તમે કીએ ગામ, કીએ કામ આવ્યા અમ ધામ.

સદાકૃળ

નગરી કૌશાંબીએ ધર માર, માર નામ સદાકૃળ સાર;
પૂછો શું તમે વગર પીછાણે, હું તો આવ્યો લીલાવતી આણે.

સુગુણમંજરી

કીહાં ગાળ્યો કીહાં ગડગડીયો, કીહાં મેઘતણી પડી ઝડીયો;

(૩૫)

કીહાં ઉદય અને કીહાં અસ્ત, એમ સમજીને મનમાં સમસ્ત.
અમે ડાહ્યાપણુ આપનું જાણ્યું, આવ્યા કરવા અહીં કેનું આજ્ઞું;
જેમ આવ્યા તમે જાઓ તેમ, ઘેર પૂછજો કુશળ જેમ.

સોમદત્ત.

નથી વાટમાં બેઠીરે કાંઈ, મારી લાડકા લાડકવાઈ;

સુભગા.

મારા મનમાં તો સગજેછે લાળા,

સુશુભમંજરી.

કાગ કંઠે નાંખી મોતી માળા;

સદાકૃળ

શું આ નક્કી વિચાર તમારો,

સુશુભમંજરી.

હાજી ધરભણી આપ પધારો.

(સદાકૃળ શેઠ જાયછે)

સુભગા.

મારી અક્ષત સૌ ગઈ મારી, બહાલી પુત્રી વરી વ્યભીચારી;
મેંતો મોટા મોટા દેખી માળ, અવિચારે કર્યું વેવિશાળ.

સોમદત્ત.

પહેલાં કાંઈ કર્યો ન તપાસ, હવે થાય શું નાંખે નિશાસ;
પાણી પીને પછી ધર પુછે, એમાંની અવળા એક તું છે;
ભાવી ભાવ હશે એવું થાશે, પુત્રિનાં પુન્ય પુત્રીની પાસે;

પ્રવેશ ૮ મો.

સ્થળ—સદાકૃળ શેઠનું ઘર.

પાત્ર.—સદાકૃળ શેઠ (સ્વગત્)

જંગલો જંગ્લેટી. (તાળ પંખપી ઠેકા)

(કંગનવા મોરા કરસેં સરક ગયોરે.—એ રાહ)

ગભરામણુ મને ઘડપણુમાં આવેછે ઘણીરે,—એ ટેક

લંપટ પુત્ર પાડ્યોરે, હુંતો એનાથી થાડ્યોરે;

મોટુંછે ઘર મારૂં, સાસરીયું એનું સાડૂં,

સમજણી ઘણી વહુછે તનય તણીરે.

ગભરામણુ

ગયો લોક લાજેરે આણુ કરવા કાજેરે,

મુજને બહુ બનાવી, વહુને નહીં વળાવી;

શરમાયો વહુનિ સખીનાં વચન શુણીરે.

ગભરામણુ

એને બાર મહીનારે, થઈ ગયા કહીનારે;

હવે ફરી હું જમને, કાંઈક દિલાસો દધને,

લીલાવતીને લખને આવુ ઘર બણીરે.

ગભરામણુ

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્થળ—સોમદત્તની હવેલી.

પાત્ર—સદાકૃળ, સોમદત્ત, સુભગા, લીલાવતી, સુગુણમંજરી.

સદાકૃળ

(બેખરે ઉતારે રાજ ભરથરા, એ રાહ).

સુકુળ વધુ તમે સાંભળો, દુઃખીયા સસરાની વાતજી

જો મન ચ્હાયે તો માનજો, બાપુછુ બલી જાતજી
 ઉંડુરે હૃદયમાં આલોચજો. એ ટેક.
 બણુતારે બણુતાં બણાય છે, લખતાં અંથ લખાયજી;
 મ્હેલ ઝરખાને માળીયાં, ચણુતાં ચણુતાં ચણાયજી. ઉંડુ.
 ડગલેરે ડગલે ડુંગરો, ચઢતાં ચઢતાં ચઢાયજી;
 સાગર સમ સરોવર વળી, ટીપે ટીપે ભરાયજી. ઉંડુ.
 ઉઘમ કરતાં આળસ તજી, દુઃખ દારિદ્ર જાયજી;
 એમ ઉપાય આરંભતાં, સરવે કાર્ય સધાયજી. ઉંડુ.
 એથી આવી ઘેર આપણે, કરશે કાંક ઉપાયજી;
 ધરમ પસાય થકી થશે. શાસન દેવતા રહાયજી. ઉંડુ.

લીલાવતી

આવીરે શિખામણ આપતી, મારે માથે ચઢાવુજી;
 માત પિતાની આણા થકી, આપણે ધર આવુંજી;
 સાચુરે કહ્યું સસરાજીએ, (એ ટેક)

(માત પિતાને)

આજારે આપો માતતાતજી, હવે સાસરે જાવુંજી;
 મારીરે શત્રુ ગુણકા થકી, વડુંવેર વસાવુંજી. સાચું.

સોમદત્ત.

શાણીરે પુત્રિ તું સુવક્ષણી, ભલે સાસરે જાઓજી;
 આશિશ આપુછું હું એટલી, મન વાંછિત થાઓજી.
 ધરજો ધીરજ સદા દીકરી. (એ ટેક)

સુભગા.

સાસરે જોન સિધાવતાં, લાગે દિલડામાં દુઃખજી;

સરવે પ્રભુનો પ્રતાપ છે, નહીં સ્વામીનું સુખજી. ધ૦
 વચ્ચે આભૂષણ વિધવિધે, સરવે કરિયાં તેઆરજી;
 વળી જોધએ તો તું માગજે, તજી શરમ આ વારજી. ધ૦
 સસરા સાસુ નાની નણુંદતું, કરજે વચન પ્રમાણજી;
 કહેવું પડે એવું કાંઈ નથી, તુંછે ચતુર સુખજી. ધ૦

સુગુણમંજરી,

વાધ શાણી સખી સાસરે, શાણા સસરાજી સાથજી;
 સારા શુકન થાયે આ સમે, નિશ્ચે વશ થશે નાથજી. વા૦
 કાંઈ કારજ કરતાં થકાં, પહેલો કરજે વિચારજી;
 સંકટ સમય સંભારજે, મંત્ર શ્રીનવકારજી. ધ૦
 ધરમ કારજ કરતાં સદા, અમને આણજે યાદજી;
 વડીલ વિનય કરજે વળી, તજી વાદવિવાદજી ધ૦
 (સરવે જાયછે.)

અંક ૩ જો

પ્રવેશ ૧ લો.

(સ્થળ—લીલાવતીનું સાસર)

પાત્ર—લીલાવતી—સદાકૃષ્ણ— સુદરી.

લીલાવતી—(સ્વમત)

(શ્રી અજીત નાથ મહારાજ એદેશી)

વેશ્યાએ કરિયો કેર, ઉપજે ઝેર, વાળવું વેર, હવે શા ખાતે;

હું કાળી નાગણ થઇ ઉસું ગુણકાને. (એ ટેક)
 રે! કદી ખડકીએ ખડી, જરખે ચડી, જોડ વાટડી, ધડી ધર નાવે;
 આ રમર શત્રુ સમ થઇ મને અકળાવે. [અંગે;
 આ જોખન રસ ઝલકાય, વસું વનમાંય, લાલ વિણ લા'ય, ઉઠેછે
 શી યુક્તિ કરતાં મળું સંયુક્તા સંગે,
 પ્રીતમ ખારી પોકાર, જોખન શણગાર, હંયાના હાર, ધરોને કાને;
 હું કાળી નાગણ થઈ ઉસું ગુણકાને.
 શું કરૂં સૂઝે નહીં કાંઈ, ઘણી ગભરાઈ, મરૂં વિપખાઈ, પીયુષ પાળે;
 નિઃઘણીઆતીના ઉપર નજર સૌ નાળે.
 સ્વામી વશ કરવા સાર, કર્યો વિચાર, દુઝળાં ચાર, આંગણે બાંધુ;
 લેંછ મહીયારીનો વેષ સ્વાર્થ મમ સાધું.
 મંગાવું મહીષી ચાર, જોઈ શ્રીકાર, અરે આ વાર, કહી સસરાને;
 હું કાળી નાગણ થઈ ઉસું ગુણકાને.

(સદાક્ષણ તથા સુંદરી પ્રવેશ કરેછે લીલાવતી લાજ કાઢીને)

કલ્યાણની ટુમરી (પંખપી ઠેકા.)

(મેં વારી મન લાગીલોરે.) (એ રાહ.)

સાસુ સસરા સુણોનેરે. એ ટેક.

ઝીણી ત્વચાની દીર્ઘ આંચળની, મહીષી મંગાવો ચાર. સાં
 ભરવાડી થઉં વેસ્યા ભૂવન જહું, ભોળવું મમ ભરથાર. સાં
 નાની નણુંદ મમ નાથ બતાવે, એ એમનો ઉપકાર. સાં
 મંદીર લાવું હું મન મોહન, યુક્તિ કરીને અપાર. સાં

સદાક્ષણ.

તમારો વહુજી ભરૂંસોછે, એ ટેક.

સારા માઆપની દીકરી ડાહી; કુટુંબ નહી કરનાર. ત૦
મહીષીઓ આજને આજ મગાવું, નણુંદ તમારી તૈયાર. ત૦

પ્રવેશ ૨ જો.

(સ્થળ-રાજ માર્ગ)

(પાત્ર. લીલાવતી-સુશિળા)

(લાવણી) સુશિળા

(શ્રી અજીત નાથ માહારાજ, ગરીબનીવાજ, એ રાહ)
લેજો મહીયારી વેશ, બનીને બેશ, ભદ્રાં ભોજાઈ;
બેઠા પેલી બારીએ જુઓ મમ બાઈ,
એ ગુણકાનો આવાશ, પ્રીતમની પાસ, જુક્તિથી જતાં;
નખરે વશ થાશે નાથ, નહી શરમાતાં,
આ પ્રભાતનો છે ખેલાર, કરીને શોર. મહી મસ મળજો;
વાળો વેશ્યાથી વેર, પુન્ય તર ફળજો,
દાતણ કરી મુખડું ધુએ, તમેને જુએ, વિચારે કાંઈ.
બેઠા પેલી બારીએ જુઓ મમબાઈ.

લીલાવતી. (સ્વગત)

આશાગોડી (તાલ દીપચંદ)

(અભીનંદન અભીવદ્, વિનય ધરી અભીનંદન અ૦ એરાહ)
અવર મદન અલખેલો, આતો દિસે અવર મદન૦ એ ટેક.
શરદ પુનમના સુધાકર સરખો, આજ નગરમાં ઊગેલો. આ૦
મનોહર કસ્તુરીઆ ષ્ટગ માફક, જોઈ ઝરખે જુકેલો. અ૦

હું નિરભાગીણી નાથ તજી મને, વેશ્યા આવાસ વસેલો, આં
 ધન ગુણકા ધરણી તલ તુજને, પ્રીય કર્યો મમ પરણેલો. આં
 ચંદ ચક્રારને મયૂર મેઘ સમ, મુજ મન રંગ રહેલો, આં
 મહીયારી વેષે નહી જાણે, મમ છળ છેલછબિલો. આં
 (જાયછે.)

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ રાજમાર્ગ તથા ગુણકાભૂવન.

પાત્ર— લીલાવતી, સુમતિવિલાસ પદ્મીથી કામસેના.

લીલાવતી.

(ગોરસલ્યો ગોરસલ્યો,) એરાગ (રાગ કાલિંગટો. તાળ દાદરો.)
 મીઠડું મહી વેચું મહી વેચુ, અમૃત સરખુ સુખકારીરે મીં
 લ્યો કૌશાંબી નરનારીરે, —મીઠડું મહી વેચું મહી વેચું.
 (આમ ગાતી ગાતી બાળુની શેરીમાં જાયછે)

સુમતિવિલાસ. બિભાસ અદાનિ ત્રિતાળ

(વંદુ દિનપતી, ઉદિત ઉદાર—એ રાગ.)

આ ભરઆડણી, અજબઅપાર અજબઅપાર—દીડી આં
 રંભાથકી પણ અધીક રૂપાળી, કે હિમિયા અવતાર. આં
 શેષ સમા શિશ કેસ સુશોભિત શશીવદની સુખકાર. આં
 શુક સમ નાકે નયની ચરકે, અરૂણ અધર નિરધાર. આં
 ચંપક વરણી એ મૃગનયની, મારી કટાક્ષ કટાર. આં
 કેસરી સરખો લંક કટીનો, ભારી નિતંબિની નાર. આં
 અંગ અતોપમ કાંબળ ઓઢી, કોકીલ કંઠ શ્રીકાર, આં

(૪૨)

એને અહી મહી મસ બોલાવી, પૂરણ બાંધુ પ્યાર. આ૦

લીલાવતી.—(પાછી ગાતી ગાતી આવેછે.)

અમૃત સરખું સુખકારીરે, મીઠકું મહી વેચું મહી વેચું.

લ્યો કૌશાંબી નરનારીરે, મીઠકું મહી વેચુ મહી વેચુ,

સુમતિવિલાસ—(તેના સામે લાંબો હાથ કરી)

મારે મહી લેવું મહી લેવું, (લીલાવતી ઉપરનું ગાતી ગાતી

આવે છે તેની મટકી પકડીને.)

આપો મટકી ઉતારીરે, મારે મહી લેવું મહી લેવું.

મહીયારી મોહનગારીરે, મારે મહી લેવું મહી લેવું,

આહરણી ઘરમાં આવોરે, મારે મહી લેવું મહી લેવું.

મટકીનું મુલ જતાવોરે; મારે મહી લેવું મહી લેવું.

લીલાવતી. (રાગ પીલુ બરવો.)

(ગીરધારીરે વાત કહુંછું વિચારો) (એ રાહ) તાળ લાવણી.

મેહેતાણરે શું મહી મૂલ જતાવું, ચાખો પછી ભાવ જણાવું;

મળશે નહીરે દહી દુનિઆમાં આવું, સમજીને શું સમજાવું.

કુલ. (તાળ ચાલતી.)

ગુગતીથી રોજ જમાવું, લ્યો લાલન શું લલચાવું;

ખાધા કેડે ખુશ થાવુ, તક જશેરે તો પડશે પસતાવુ. ચાખો પછી.

સુમતીવિલાસ.

મહી મીઠુરે મેં ચાખ્યું મહીયારી, તું ગામ કીચે વસનારી;

બ્રહ્મીમાંરે ભુરકી બાસે ભારી, કહો નામ તમારું નારી.

(૪૩)

હું.

વળી કાણુ તમારો વિહારી, સ્મિત હાસ્યથી મનહરનારી;
કે' તુજ કુળ કામણુગારી, સાવીત્રીરે તૂલ્ય ન આવે તારી. તુ ગામં

લીલાવતી.

રંગીલારે મારી જાત રખારી, છું રાજ પુરે રે'નારી;
હનુઓછેરે મમ સ્વામી સુખકારી, મમ નામ સંતુષ્ટી સારી.

હું.

તમો વણીક વડા વેપારી, પૂછી કુળ જાત અમારી;
શું વાત વિવા'ની વિચારી, મનમોહનરે હું નવ પરણીત નારી; છું.

સુમતિવિલાસ.

અલખેલીરે, મારે અનંગ ઉઝાળા, સુણી મધુરવચન મરમાળાં;

લીલાવતી.

નવ સમજુરે હું ભોળી નવ તેર, મહીળી દુઝે મમ ઘેર.

હું.

મેંધું છે ગોરસ માર, વડાં વાને જાને નહી વાર;
નથી લીધું કાંઈ તમારું, હું જહિંધુંરે અતી રતી પતીથીરૂપાળા. શું.

સુમતિવિલાસ.

રાા માટેરે વાત જવાની જોલે, મમ જીવ ચડયો ચક્રોળે;

લીલાવતી.

અણુધટતારે, ઘાટ તમે ઘડશોમાં, આઘા રો' ને' અડશોમાં;

સુમતિવિલાસ—હું.

હું આઘો છું અલખેલી, તજ તું ગભરામણુ ઘેલી;

(૪૪)

મહી મૂલ કહો મન મેલી, તું હજવેરે ધુંધટનો પટ જોલે. માં

લીલાવતી.

પ્રિય પાસેરે, શી મહી કીમત કરીએ, દીલમાં દુરજનથી ડરીએ;

સુમતિવિલાસ. (સ્વગત)

ગજ ગમતીરે મુજથી નજર મિલાવે, નખરેથી નયન નચાવે;
જુલ.

કુંકમનો ચંદ્ર કપાળે, તલ ગૌર ગુલાબી ગાલે;

ચમકાવે ચિતકુ ચાળે, વસ કરવારે તસ વચને અતુંસરીએ. દીલમાં.

લીલાવતી. (પ્રકાસ).

બહાલાજીરે શીમન વાત વિચારો, મુજને વઢશે ધણી મારો;

મારગડોરે મુકોને મનગમતા, સુંદર રાખું છું સમતા;

જુલ.

હીકછો અબળા ઠગનારા, કરો આંખ તણા અણસારા;

મેં જાણ્યા વિચાર તમારા, ધારોછો તે સ્વારથ નહીં સરનારો. મુ.

સુમતિવિલાસ. (જરવાનો કેરખો.)

(સાડે ત્રીન પેસે. એક મોતીનાં જેચુંગી.) એ રાહ.)

કામણુગારી નારી કે'ને મને વાત તારીરે,

વાત તારીરે નારી વાત તારીરે, કામણુગારીં એ ટેક

છેલછળીલી છપ્પી ફાંકડી, આ દીશે અદ્ભૂત,

ગુણહીણો ગાંમડીયો બુહો, એતો ભમતો ભૂત. કાં

ચતુર વિચક્ષણ તું ચતુરાને, ધણી મુરખ સરદાર,

ચંપક વરણી ક્યમ ચાલેછે, ગમારથી ધરખાર. કાં

(૪૫)

લીલાવતી.

ડાહ્યા ડમરા તમને પરની લાગે વાત પ્યારીરે,
વાત પ્યારીરે, લાગે વાત પ્યારીરે ડાહ્યાં એ ટેક
પગ હેડળ દાવાનળ સળગે, એ અવસોકો આપ,
અમને પછી શિખામણુ આપો, મોહન રાખી માપ. ડાહ્યાં
ભડીમછે ભુંડણુનાજેવી, આ ગુણુકા ગુણુ હીણુ,
કેમ પ્રેમ બાંધ્યો પાતળીયા, પુરણુ થઇ પ્રવીણુ. ડાહ્યાં

સુમતિવિલાસ

દુખળી નારી ડાકણુ જેવી, દેખી દીલમાં ડરીએરે;
દીલમાં ડરીએરે દેખી દીલમાં ડરીએરે. દુખળીં
જડી લાડી ઝુલની વાડી, ઘાડી મન ગંભીર;
ગુણુવંતી ગુણુકા છે ગોરી.....

લીલાવતી

.....હરે પુરુષનું હીર,
ભલે લાલ તમાચો મારી મુખડું લાલ રાખોરે
લાલ રાખોરે મુખડુ લાલ રાખોરે. ભલેં એ ટેક
કરે પ્રશંસા પંડિત પુરુષો, નિરખી નાણુકનાર
શ્યામ સલુણા સરવે સમજે, પણ અમથો અહંકાર. ભલેં
અલભેલા ઉત્તમ કુળ ઉપજ્યા, આ કુલટા કમજાત
કામણુગારા કેમ બનેછે, વદો બરાબર વાત, ભલેં

સુમતીવિલાસ

(રાગ કાફી ત્રીતાળ.)

(પ્રણમું પદ પરમેશ એ રાહ)

(૪૬)

મહીનું મૂલ બતાવ, પ્રમદા પ્રેમ ધરીરે. મહી. (એ ટેક.)
આડી અવળી વાત જવાદે, શોછે? તુજ મનબાવ,
શી રીતે ખોલ્યા વિણુ બનશે, અહી નહી કંઈ અટકાવ;
આખું ફેર જરીરે.-મહીનું મૂલ બતાવ. પ્રમદા.

લીલાવતી

મહીનું કરતાં મૂલ, ખોટા શેઠ દેખાશો. મહીનું
રે અલબેલા આંખ ન મારો, હું અખળા અનુકૂળ;
મોહન મહીની વાત મોટી શી, કહો તે કરીશ કબૂલ,
સુંદર નહી સરમાશો,-મહીનું કરતાં મૂલ, ખોટા.
એક મ્હોર મટકીની આપો, આ મહી અમૃત તૂલ્ય;
એમ નહી તો અમ ઘેર આવો, દહી સાટે થઈ હુલ;
નિત મહી માંખણુ ખાશો,-મહીનું કરતાં મૂલ ખોટા.

સુમતીવિલાસ

(રાગ કલ્યાણ તાળ દીપચંદી.)

મૂલ બરાબર અમને બતાવો,
અધટિત આમ તમે શું અડાવો. મુલ.

લીલાવતી.

હુંતો અહીં નહી આવુ હવેથી,
ફાંકડેરાવ શી ફેક ફજેતી. હુંતો.
કૃપણતા શેઠ તમારે તો કરવી,
જહાલી વેશ્યા તણી હોજરી ભરવી. હુંતો.
દામ વિના દહાડો ક્યાં થકી વળશે,
માલ વેશ્યા મુખડી સમ મળશે. હુંતો.

તુંમ સમ પીયુને પ્રીયા મમ સરખી,
 તે જમશે માર મહી મન હરખી. હુંતો૦
 આળ કરો નહી વેશ્યા જહેમાશે,
 મુકોને હાથ મારો મરડાશે. હુંતો૦
 મનુષ વેવારમાં રહેવુંછે મારે,
 હનુઓ જનણેતો મને ઘોકણે મારે. હુંતો૦
 વાછડાં વાટ જોતાં હશે મારી,
 ખાલીપીલી નહી જોટી થનારી. હુંતો૦
 રીસ ન કરશે જરા પણ રસીયા,
 વક્ષજ દૃઢ્ય કમળ મમ વસિયા. હુંતો૦
 આપનો જોલ કદી ન ઉથાપું,
 એમને એમ હું પ્રેમથી આપું. હુંતો૦
 મહીતો હીસાળ નથી ધર મારે,
 અર્પણ અંગ કરૂં પ્રિય પ્યારે, હુંતો૦

કામસેના.—(પ્રવેશકરી)

(સુણો દીક્ષી, (એ રાહ)

ઉઠ્ય ઉઠ્ય અલી જાને તારે ઘેર,
 ધુતારી ધુત્તવાને આવીરે (એ ટેક).
 તારા પ્રપંચની જાણી મેંતો પેર, ધુતારી૦
 તારો તાલ મેં જોયો છાનો છીનાળ, ધુતારી૦
 જલદી જાને નહી તો યનીશ જોહાલ, ધુતારી૦
 વદી મીઠાં મીઠાં કપટ વચન, ધુતારી૦
 કરે મલીન મેહતાજી તણુ મન. ધુતારી૦
 જોટી જુદ્ધિએ આળસ અહીખાય, ધુતારી૦

આતો માંડી તારા ઠગણી શું થાય.	ધુતારી૦
એક મટકીની માગે છે તું મોર.	ધુતારી૦
તને દેખી દાઝ આવે દગાખોર.	ધુતારી૦
તાં પોગળ થયું બધું પ્રકાશ,	ધુતારી૦
હવે આવીશ નહીં મારે આવાસ.	ધુતારી૦
ભુંડી રાંડ નિચી જાત ભરવાડ.	ધુતારી૦
અહીંથી તારી મહી મટકી જાપાડ.	ધુતારી૦

લીલાવતી.—(ખુબ જુસ્સાથી)

ઉઠ્ય કોણુ રાંડ તું મને કહેનાર, નફટ ફટ ફટ તનેરે.

તારા દોકડા વેચી કફં બજાર.	નફટ૦
લેશ નથી જગલાડી તને લાજ,	નફટ૦
પાપી પાતર કરે તું પતરાજ.	નફટ૦
આખા મુલકનો અલી તું ઉતાર,	નફટ૦
દુષ્ટા તારાથી નથી હું ડરનાર.	નફટ૦
પૈસા વાળાને તમે બતાવો પ્યાર,	નફટ૦
ખાઈ ધન તન કરોજો ખુવાર.	નફટ૦
કઈક તારે ઘેર પડીરે ગમાર,	નફટ૦
છેડોવાળી રહે એની નિત નાર.	નફટ૦
અરે તને અવલોકી થયા અંધ,	નફટ૦
તેથી તોડે સગા સજન સખંધ.	નફટ૦
કેનાં વેચાવી ઘરેણાં ધરબાર,	નફટ૦
કેને દગે કરયા દુનિઆની પાર.	નફટ૦
રમે તમારાથી જે પુરૂશ જાર,	નફટ૦

જગનું એ એહું જુહું જમનાર.	નફટ૦
તારી ખચીત ખલક ખુદે ખાટ,	નફટ૦
તાશં તન તેતો કુતરાની ચાટ.	નફટ૦
તારી સોખતે જુગારી ચોર થાય,	નફટ૦
કેદી થઇ દરબારમાં દોરાય.	નફટ૦
ઘણા ગુણુકાના ધરમાં જનાર,	નફટ૦
કરે મધુપાન મુકી કુળાચાર.	નફટ૦
તારી ખોટી છે પીતળ જેવી પ્રીત,	નફટ૦
તુંતો માંડી નવનવા કરે નિત.	નફટ૦
તને અડતાં મનુષ્ય અભડાય,	નફટ૦
તારા સંગથી નરકે નર જાય.	નફટ૦
અરે નથી મારે તારી ઓશીઆળ,	નફટ૦
કેમ ખોટું બોલે ખુટ્યો તારો કાળ.	નફટ૦
રાંડ આવીશ રસીક કને રોજ,	નફટ૦
તારા મમત ઉપર માણું મોજ.	નફટ૦
માશં ફોડી નાખજે તું હેયાકુટ,	નફટ૦
હા હા મારા એ માંડી છે માયું કુટ.	નફટ૦
જખ મારનારી જુહું મુકયું આળ,	નફટ૦
તને જોતાં ઉપજે છે મને ઝાળ.	નફટ૦

સુમતિ વિલાસ.

(રાગ. જંગલો જંજોટી તાળ પંજપી ઠેકો)

(ડોલેરે જોબન મદમાતી ગુજરીયાં એ રાહ)

માહું લગાડો તો મારા સમ છે સહુણીરે, (ગુણુકાને)
 નથી આ નફટમાં બે બદામની ખુણીરે; માહું.

(૫૦)

નિયમાં બોલાવ્યા વિના બોલી વઢકારીરે,
નીચમાં તું નીચ વેશ્યા નિર્લજ્જ નઠારીરે. માહું.

કામસેના.

આમ ઉપરાણું લેષ મને ધમકાવોરે,
એકના અનેક કહ્યાં એને ના અડાવોરે. આમ.
આટલાં વરષ આણા આપની ઉઠાવીરે,
મને અપમાની તમે શરમ ન આવીરે. આમ.
મૈયારીનું મુખ દેખી પ્રીતી પલટાવીરે,
વણીક જાતીની ખરી ખુશી આ જણાવીરે. આમ.

સુમતિવિલાસ.

નક્કી મારખાવાનું થયું છે મન તાંરે,
જાને છાની માની લુટી માની કહ્યું માંરે. માહું.

સુમતિવિલાસ. (કામસેના જાયછે.)

રાગ ભેરવી (તાળ દાદરો)

(ધન કાયકી સેંજરીયાં પેં રાત રહો એ રાહ)
આજ રંગમાં રસીલી અહી રાત રહો,
મ્હોર એક કાલને પ્રભાત લહો. રંગમાં. એ ટેક.
કટુક વચન કુતરા નહી બોલે,
આટલું સલુણી સુજાત સહો. રંગમાં.

રાગ બીહાગ. (ત્રિતાળ)

(નિભાવોરે બાંછ અહેકી લાજ, એ રાહ)

નગીનારે નેહ નજર કરી આજ, (એ ટેક).
જોખન ભૂષણ છો મમજીવન, તમને કચ્ચા શીર તાજ. નગી.

ઝેર જેવો હનુઓ હવે લાગે, નહી ગમે તસ ધરમાંજ. નગી.
 રોજ હું આવીશ રંગ રસ રમવા, આપજો મો'ર મા'રાજ. નગી.
 રે ગુણકાને હું નહી ગાંઠું, મનથી કરે છો મીઠાજ. નગી.
 હું રે ભણે ભરવાડણુ સરજી, પુરવ પુન્ય પ્રજ્યાંજ. નગી.
 આપ હુકમ મમ શીર ઉઠાવી, રાત રહું અહીઆંજ. નગી.

પ્રથેશ ૮ મો.

સ્થળ ગુણકાલુવન.

પાત્ર-કામસેના-સુમતિવિલાસ-પછીથી લીલાવતી.

કામસેના.

(ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્વામને એ રાહ)
 કરમ તણી કથનીરે ક્યાં જાધને કરં,
 દીલડામાં સળગે દાવાનળ દુઃખ જો;
 ભરવાડણુ વેરણુના ભંગેરયા થકી,
 શેઠ જીએ નહી સ્નેહે મમ સન્મુખ જો. કરમ૦
 મોજ મઝા માણે છે મારા દેખતાં,
 લાજ ન આવે નિર્લજ ને લવલેશ જો;
 અહનીશ એ જો જણુ રે' છે આણુંદમાં,
 ક્લેશ વિશેષ મને ઉપજે હમેશ જો. કરમ૦
 છેદે છે મહીયારી મારો છાંયડો,
 કરચો કંથ વશ કરં હવે હું કેમ જો;
 બહુ બોલુનો સાડા ખાર વરષ તણો,
 તુટી જાય તરત પ્રીતમથી પ્રેમ જો. કરમ૦
 ખાલી થયો ખજાનો ધન ધુતી ગધ,

બે મઠકાની લે છે નિત બે મોર જો;
 છાતું ઘણું એ આપ્યું મુજને છેતરી,
 જાણું પણ જરીએ નહીં ચાલે જોરજો. કરમ૦
 શું સમજાવું સમજાવ્યા સમજો નહીં,
 છાલન છોડે પેલી છટકછીનાળ જો,
 કિંચિત કે'તાં મુજને ઉડે મારવા,
 કે'છે દે છે અમને ખોટું આળજો. કરમ૦
 એ બે જણને હું તો ઘરમાં એકલી,
 ડાહ્યાં પોતે મુજને ગણે ગમાર જો;
 હવે કરું શું હાય! નથી કાંઈ સુજતું,
 આહુરણને આધીન મારો ચાર જો. કરમ૦

લીલાવતી. (પ્રવેશ કરીને)

ત્રિતાળ.

(સિદ્ધાચળ શીખરે દીવોરે એ રાહ)

અમૃત સરખું સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી,
 છો બળતી વેરણુ મારીરે, લ્યો મન મોહન મહી લાવી.

(આ વખત ગુણકાને દેખી ન હોય એમ બતાવેછે.)

કામસેના. (પાસે આવીને દીલગીરીથી)

હું તો તારાથી હારીરે, મૈયારી માંડી માગુ. (એ ટેક.)

પાછળ પડિ તું કંઈ મારીરે, મૈયારી માંડી માગું;

અહનીશ મારે ઘર આવીરે, મૈ. મુજને તેં બીખ મગાવીરે. મૈ૦

લીધી લખમી મમ લુટીરે, મૈ. થાકી હું માથું ફૂટીરે. મૈ૦

બધી હાય તમારે બાહરે, મૈ. માગે છે મહી મે'તાહરે. મૈ૦

આપોને આજ ઉધારેરે, મૈ. મો'રો મળશે દીન ચારેરે. મૈ૦

શીરીતે રાખું સમતારે, મૈ. રે તુજ મહી વિણુ નથી જમતારે. મૈ૦

લીલાવતી. (હુશીને)

(મળજો મળજો મળજોરે એ રાહ.)

હયો મન માતી મટકીરે, વ્હાલાથી નથી વધારે;
 ચોળ મજ્જા રંગ ચટકીરે, મનમોહનથી છે મા'રે. (એ ટેક.)
 પ્રેમ પરસ્પર જ્યાં પરિપૂરણ, ત્યાં શો અંતર તારેરે. વ્હાલા.
 મૂલ નહીં હું મુખથી માગું, આપું આજ ઉધારેરે. વ્હાલા.

કામસેના.

(હમકું છોડ ચલે જન માધુ, એ રાહ)

એ મટકી જહુ છે જસ જામ, દામ થકી દીલમાં ડરીએરે. એ.
 ખોતરી ખોતરી તેં ધન જાધું, મો'ર મજે નહી મંદીરીએરે. એ.
 નથી પરવડતું નિત મહી લેતાં, કે' મેયારી ક્યમ કરીએરે. એ.
 તુજ મહી માટે શેઠ વેચાશે, શું મે'તા અરથે મરીએરે. એ.

સુમતિવિલાસ.

(રાગ ભેરવી ત્રિતાળ.)

(દત્ત વિના નપમાય. સકળ સુખ દત્ત વિના નપમાય. એ રાહ)
 એજમવા અભિલાખ, સરસ મહી એ જમવા અભિલાખ. (એટક)
 માંખણથી પણ અધીક મીઠ છે, ધિક્ એ આગળ પ્રાપ્ત. સં
 એની તૂલ્યે કદી ન આવે. સાકર આંખા સાખ. સં
 એ અમૃત સમ ગોરસ આગે, રૂચે નહી દુધપાક. સં
 મહીયારી નિત આવે મંદીર, દીશે દીવાળી લાખ; સં
 ઈર્ષાથી અગ્નીમાં તું, ખુખ જળી થા જાખ. સં

કામસેના. (ધણી ક્રોધમાં આવીને)

(મનમોહન મોરલીવાળોરે એ રાહ) (રાગ ભેરવ)

મુજને બીખ માગતી તેંજ કરી, મુ.
 તેંજ કરી, ધન માલ મતા હરી, દીલડામાં નવ લેશ ડરી. મુ. ટેક.
 ના કહેતાં નિત નિત ધર આવે, જા તુજને નહી સરમ જરી. મુ.

(સુમતિવિલાસને)

કામ નથી ધરમાં તુંમ કેરું, આ હું સત્ય વચન ઉચરી. મુ.

(૫૪)

નકટાં થઇ કરી પગ નવ દેશો, મમ ધરમાં ફટકેલ ફરી. મુ.
આજ થકી કરો અદીઠ તમારું, હું ખોટી આ રાંડ ખરી. મુ.
(ખેજણને હાથ જાલી મુકી કમાડ બંધ કર્યા એમ જણાવેછે)

અંક ૪ થો.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ માર્ગ.

પાત્ર—લીલાવતી-સુમતિવિલાસ.

લીલાવતી.

(રાગ. સીહાનો કાનરો તાળ દીપચંદી.)

(તાણી તુજથી નથીરેં એ રાહ)

પ્રાણુવન પુંઠે પુંઠે પધારો, અહીં એકાંતછે અવાસ અમારો; (ટેક)
કામ કીડા પતી હવનીશ કરશું, સાહેબ વર્નનાની વિનતિ સ્વીકારો.
મુજ ધરમાંનથીલખ્મીનુંલેખું, બહાલા વિલાસીને બહાલવધારો. અ.

સુમતિવિલાસ

તું જોયન મદમાતિ મહીયારી,
મેંતો દીડી તુજ નિપુણતા ન્યારી. (એ ટેક)
હું ઉત્તમ ક્યમ આવું અધમ ધર;
જગતમાં આખર જાય અમારી, મેંતો
છાની રાખું તને છેલછબીલી;
જાણીએછે બધી જરી વિજરી, મેંતો

લીલાવતી.

લાયરી લાલ જવાબો તમારી;
હું ગુણુકા થકી નથીરે નહારી, લાયરી.

(૫૫)

હનુઆ ઉપર હવે હેત ન આવે;
અમધર આવો અરજ અવધારી, લાયરી.

(રાહ ઇંડીશ)

જરીન કોઇ જાણશે, મનુષ્ય સૌ વખાણશે,
પિયુ ઘરે પધારીએ, સુકીરતી વધારીએ;
ઉચાટ અંગના ટળ્યા, સુભાગ્યથી પતિ મળ્યા,
પણ્યાંગના વિસારીએ, પ્રભુ મને સ્વીકારીએ.

પ્રવેશ ર જો.

સ્થળ. રંગમેહેલ.

પાત્ર લીલાવતી-સુમતિવિલાસ.

લીલાવતી.

(રાગ ખીલુ અરવો-તાળદીપચંદ)

આપ કૃપા કરી અમને ઝિગારો; જળતી અનંગ અનળ થકીઠારો, (ટેક)
આપે તજી ગુણકા કુતટાને; હનુઆ પુલ્કાનો મે નેહ નિવાયો, આ.
ભૂત માફક ભગતાં મટ માસે, ખીલીનો ખીલીનો જોણ આવે બિચારો.
નિર્ભય રહેા મમ નાથ તગીના; આપના ચરણકમળ ચાંપનારો, આ.
રતી અંતર રસીઆ રખે રાખો; વિવિધ પ્રકારથી લાલ વિહારો, આ.
પ્રશન્ન કરું પ્રભુ પાય પલોટી; મહી માખણ થકી શરીર સુધારો, આ.
ભોગવો સ્વર્ગ તણું સુખ સ્વામી; હુકમ કદી નહી તોડું તમારો, આ.
વિનય સહીત પુછું તમને વાલેસર, શંશય ટાળીએ એક અમારો, આ.

સુમતીવિલાસ.

ઉત્તર આપીશ એનો જરાજર; સ્નેહ સહીત અલખેલી ઉચારો. ઉ.

લીલાવતી.

(રાગ. સોરઠ જીજ્ઞા તાળ ત્રીતાળ પંખખી)

છોડ દે લંગરવા મુરખ મોરો બાધરે. (એરાહ)

(૫૬)

મોંથાના મુગટ મારા પરણ્યા કે કુંવારાંરે,
શાને માટે આપે સગાં બહાલાંને વિસાચ્યાંરે. મુકુટ.
ક્યાં છે માત પિતાજી તમારાં, ક્યાંછે સજ્જન કુટુંબરે,
ક્યાંછે ક્યાંછે ક્યાંછેરે, સખંધ તમારો સાચું બોલો સમ મારારે, મુ.

સુમતિવિલાસ.

પવિત્ર પુણ્યાતમા છે માવીત્ર અમારેરે,
વેશ્યાની શોખતે તજ્યાં વગર વિચારેરે. પુણ્યા.
આ નગરીમાં એહ વસેછે, વનિતા પીપર વસેત્રરે
વનિતા વનિતા વનિતારે, અનુપ આકૃતિ એની, તારે અનુસારેરે. પુ.

(રાગ કાલિંગદી. તાળ દીપચંદી.)

તારા જેવી એ દીપતી દેવી, સરવે સુંદરતા તુજ જેવી;
હતી જાંચી તારા જેવી એતો, લટકે મટકે સમ તેતો.

લીલાવતી.

હુંતો એને પતી ઝોળખું છું, નિત મહી વેચવા જ્યાં જહાજું.
સારંગપુરતણા શેઠની બેઠી, નામે લીલાવતી ગુણ પેઠી.
પહેલી વાત સુંણી એની પાસે, આપને પુછ્યું આજ ઉઘાસે;
મારી સૈયર શિયળ સોભાગી, દેખી અવગુણસો તમે લાગી;
આપને ઘટે કરવું ન આવું, કોતો એહને અહીંયાં બોલાવું.

સુમતિવિલાસ.

સુતો સર્પ જગાડીએ શાથી, અતી અડચણ થાય એમાંથી;
તુંછે સૌ સુખ દાયક પ્યારી, એનું કામ નથી અહીં નારી.
નિત ભાવતાં ભોજન કરશું, રસ રંગમાં આપણુ રમશું;
મળ્યું છે મન આપણુ બેનું, અહી શુંછે પ્રયોજન એનું.

લીલાવતી.

આવું કરીએ નહી મનકાચુ, સાંભળોને કહું સાચે સાચુ;
પ્રિય પરણ્યા તમે મારી સાથ, એતો યાદ લાવો પ્રાણનાથ,

ચઢી ચોરીએ હાથ દબાવ્યો, નખ દેઢને નેહ જણાવ્યો;
તુમ સાથ હીંચોળામાં હીંચી, ખશીયાણી પાડી ચીર ખીંચી;
લાગે આટલુ તમને અધુર, કહોતો બીજી નિશાનીઓ પુર.
મનેં અરધીએ એકલી મુકી, ગયા ચતુર પતી બધું સુકી;

સુમતિવિલાસ.

થઉ વિસ્મય સાંભળી બહાલી, મળ્યાં દંપતી કોડ દીવાળી.
કરચો કેમ મહીયારીનો વેષ, નવ જાણ્યું કપટ લવલેશ;
ખારી તારો છે પૂરણ પ્રેમ, આખી પ્હેલું કહ્યું નહી કેમ.
મેતો જાણ્યું રસીકરીસાળ, પાસે વેશ્યા વિષય વિષ જવાળ;
એથી મેયારી શ્વાંગ ધરીને, તમનેં વશ કર્યા કપટ કરીને
સલ વાત સકળ પ્રિયતારી, મારી અક્કલ ગઢ હતી મારી;
મારી રશમ સરવ તેં સુધારી, ધન્યધન્ય પતિવ્રતા નારી.
વેશ્યા લંપટ હું લજવાડી, તારા ગુણ હું કેટલા ગાડી;
મારા કુળનું કલંક તે કાપ્યું, તને અધીક સાળાશી શી આપુ.

લીલાવતી.

(શુણ ચતુર સુજાણ પરનારીથી પ્રીત કપ્પુના કીછએ. એરાહ)
મનહર મળતાં, મેં મન ગમતું સરવે સુખડું માણ્યું;
જગમાં જતાં સ્વામી સમાગમ સમસુખ અવર ન જાણ્યું. (એટલેક)
શીરતાજ તમે વેશ્યા ત્યાગી, ભાવટ આખા ભવની ભાગી,
પતી પુરવ પુન્ય દશા જાગી. મનહર.
હોયો સોવન સુરજ આજે, ડંકા મમ વિજય તણા વાજે,
દેખી દુશ્મન દીલમાં દાઝે. મનહર.
હન વચન સુધારસ ચિત ધરશું, સાને ક્ષેત્રે ધન વાવરશું.
પ્રતિદિન પ્રભુની પૂજા કરશું. મનહર.
પીયુ માત પિતા પાથે લાગો, માશી અપરાધ તણી માગો.
સંસાર તણો ચલવો સાગો. મનહર,

(૫૮)

પ્રવેશ ૩ જો.

સ્થળ વિચાર ભૂવન.

પાત્ર સુમતિ વિલાસ (સ્વગત).

(બનઝારા. પ્રિય મિત્ર વિના હોભાઈ એરાહ)

હું વિષય અધ અવિચારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી; એટલે.
આચાર કરી નિજ અળગો, વેશ્યા વાઘણને વળગ્યો;
માઠી બુદ્ધિ થઇ મારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
મરકટ વત મને રમાડી, હજવળ કુળ એળ લગાડી;
એ વેશ્યા હવે વિસારી. સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
બહુ મોટા ઘરની બાળા, એ મનહર ગુણમણી માળા;
મુજ માટે થૈ મૈયારી. સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
અગણીત હરી દ્રવ્ય અમારૂં, તેં ભરચુ હતું ઘરતારૂં;
ધિક્ ગુણુકા વિપય વિકારી. સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
વેશ્યાને ભીખ મગાવી, એથી અધીકુ ધનલાવી,
તું પ્રેમ બનાવી પ્યારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
મેં માત પિતા અપમાની, તજી બીક બધી દુનિયાની,
રે સત્ય શિયળ સંહારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
મમસમ જેકુકર્મ કરશે, કદી મોત વગર તે મરશે;
કેઇ દુણી ચઢ્યા વ્યભિચારી. સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.
માનીત્ર પગે જઈ લાગું, હું માફ ગુન્હાની માગું,
સ્થામા શિખામણુ સારી, સદગુણી પ્રિયા સુખકારી.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ.-સદાક્ષની હવેલી

પાત્ર સદાક્ષ-સુંદરી-લીલાવતી-સુમતિવિલાસ.

(બેઠી પગે લાગતાં)

સુમતિવિલાસ. (બિહાગતી ગજલ)

(૫૯)

(અહાહા શીખીલી. એરાહ.)

પિતામાતા ક્ષમા માગુ, ઘણો લાજ પગે લાગુ;
નિતિ પર લક્ષનાં દીધું, અઘટતું કૃત્ય મેં કીધું (માતાને)
મયાકર માતૃત્વ મારી, અવજ્ઞા મેં કરી તારી,
રહ્યો નહીં ક્રોધનો વાર્યો, હઠ્યો કુળમાં હું અંગારો.
થયો ગુણુકા તણો ચારી, રમ્યો દીનરાત હું જરૂરી.
અરે સૌ લોકમાં લાજુ. હવે પરતાકિધ્વં ઝાઝું.

સદાકૃળ.

(જટકાવો સીતમકુ સન્નિવાર હું એરાહ)

થવાનું હતું તે થયું દીકરા, હવેથી તમે ચાલજો પાંસરા;
તને તેડી લાવી વહુ ડાપણે, અની હવે આજે મળ્યા આપણે.

લીલાવતી.

ગયું વિદ્વ સૌ વૃદ્ધના પુન્યથી, નમુંપાય હું મસ્તકે પ્રેમથી.

સુદરી.

શિયળ સાચવ્યું તેં પ્રિયા સુતની. વધીવેલ તારા થકી કુળની;
વહુ શું વધુ ગણ તારા વધુ. તને ધન્યછે સુખ આપ્યું બધું.
અચળ તારું રેજો સુધાસણ પાણુ, સદા સુખમાં જીવજો તું ધણુ
કળા કેળવી લાવી તું કંથને, થજો પુન્યશાળી સુપુત્રો તને,

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ -- લીલાવતીનું સાસર.

પાત્ર—સુગુણમંજરી—લીલાવતી.

સુગુણમંજરી.

(હાલાજીની વાટડી અમે જોતાંરે. એરાહ)

લીલાવતી નાથ નિજ ઘર લાવીરે

ગુણુકાને ગોથું ખવરાવી. લીલાવતી. એટક.

માત તાતની શોભા વધારીરે, કિરત્તિ પ્રસરી જગ તારીરે,

(૬૦)

મળવા આવી હું શુભ સખી મારી. લીલાવતી.
અહુ રૂઠ માઆપની એરીરે, હતી છેલ છખીલાથી છેરી;
ભરથાર થકી ભલે ભેરી. લીલાવતી.
અલી આ શું રતન પુત્ર તારોરે.....

લીલાવતી

.....એન લાગે લાડકડોછે મારોરે.
હમણાં પરણાવ્યો એ સુત પ્યારો. ચાલોસખી મુનીવરવંદન જઈએ.
સદબોધ શુભી સુખ લઈએ. ચાલો
ધર્મધોષમૂરીશ્વરે બાળીરે, પાપ પુંજ પ્રજાજક જાણીરે.
સુખસદાઈ સુધારસખાણી. ચાલો
રોજ જયછે તારા બનેવીરે, પામ્યા ધરમ સાધુ પદ સેવીરે,
જીવે દિક્ષા થોડેદીને લેવી. ચાલો

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ—ગુણકા ભુવન.

પાત્ર. કામસેના. કનકલતા.

કામસેના (રાગ. કાશીઓ.)

(એડો બાધ બુડતો તારોરે. એરાહ)

બજેમન બેનડી મારેરે, અરે દુઃખ આ ક્યાં ક્યાંરે એટેક.
પરણ્યાનિતા પારકા પતી સાથે. રમીએ અદર નિશરંગ;
બેનઅન બતાં જતા રહે વેગળા, સ્વારથી આતજ સંગ.બજે.

કનકલતા.

સુમતિવિલાસથી સ્નેહ કરીને, વરજ્યો વેશ્યાનો વેપાર;
એ ભરવાડીને ભાળી લોભાણો. તમને કર્યો તિરસ્કાર;
શુભી દુઃખ આવું તમારે, બજે મનહું પણ મારેરે. એટેક

કામસેના.

ભરવાડી નહી હતી ભામની એમની, ભોળવ્યાનિજ ભરથાર.

પધી વિચક્ષણતા વાણીચણની, ગુણકા ગણાઈ ગમાર. બ૦

કનકલતા

પહેલુ કહુંતું મેં વાણીઆ સ્વારથી, સમજ્યાં વિત્યા પછી સહુ;
શોક તજ્જે મગશે મહી મંડળ, એના જેવા ખીજ બહુ. શુણી

કામસેના

એક મુકી ખીજે કરવો ધણી ખીજે, મુકી ત્રીજે ભરથાર,
એમ અનેક પતી કરવાશીર, હૃદય ન રૂચે લગાર. બજે.
ચોર જુગારી ઉચકાઓ આપણી, પ્રીતી કરે બેશી પાસ;
આપણોતે વળી આપણા યારનો, વિશ્વ કરે ન વિશ્વાસ. બજે
ભાગવી કંઈકને ભસ્મ ચોળાવીએ, ધરીએ ન એકે ધર્મ;
હાય હજારો હરામીની સાથે, કરીએ નિયાં નિત્ય કર્મ. બજે
મારી પ્રિયંવદા પુર્ણમલે જુઓ, છગના છેતરવાથી જેમ;
દુષ્ટ કોઈ દગો દેઈને મારે, આપણને પણ એમ, બજે.
ભભકો મારી ભલે ચાટામાં ચાલો, ઝાલી ગુલાબના ગુચ્છ;
સદગુણી માણસ સમજે વેશ્યાને, તરણા થકી પણ તુચ્છ. બજે.
ઓછી અકલની કુત્તમ કુળની કંઈક, નિય પ્રસંગથી નાર;
વ્હાણાં તજ્જે બનેછે વારાંગના, વ્હાણો કરી વ્યભીચાર, બજે.
એતો અતી દુઃખ પામે આપણા થકી, જ્યારે જોયન તેનું જાય;
કીડા પડે કાદનાર જડે નહી, મરવાથી મડદુ સુ થાય. બજે.
એક કોડી પણ મારી ક'ને નથી, કેને હવે કઈ કેમ,
વેરી ગણી વ્યભીચારીએ વરજી, પરણીથી આંધીયો પ્રેમ; બજે
પરભવ પાપ કર્યે પરિપુરણ, આવ્યો વેશ્યા અવતાર,
આ ભવમાં પણ અધિક કરી અધ, નરકે જવું નિરધાર; બજે

કનકલતા.

મારી બાધ મનમાં ન મુંઝાશો, સ્નેહે રે'જો મમ સાથ,
વેશ્યા વેચાર પ્રપંચ બધો તજી, જપશું હવે જગનાથ; શુણી

(૬૨)

પ્રવેશ ૭ .મો.

સ્થળ.—વિદ્યાત્રય.

પાત્ર-સુમતીવિલાસ-લીલાવતી-વીરલીલાસ.

લીલાવતી.

(નાય કેસે ગજકો બંધ છોડાયો. એ રાહ.)

સૂરીમુખ સાંભળી શ્રીનજવાણી, જુડીમને જગતની માયાજાણી
વડખીજ માફક કર્મ વધે છે, પાપ કરો નહીં પ્રાણી;
પરભવ પોપટ પાંજરે પુરી, કાધી મેં કર્મ કરાણી. સૂરી.
પોપટડી સાડી બાર ધડી સુધી, દીલમાં વિભેગે દુભાણી;
એથી હુંતો સાડાબાર વરપ લગે, વિરહના ભાલે વિંધાણી, સ્.
કર્મચિત્તના પરભવ ફેરી આ, જાતીસ્મરણ થકી જાણી;
દંપતી દીક્ષા ગ્રહણ હવે કરશું, પરણવા શિવપટરાણી, સ્.

વીરવિલાસ.

(જદ્વાયો સીતમકુ સમ્મવારહુ, એ રાહ.)

અધો મોહ મુકી પિતા માતજી, બનો સંજમી બે કુટુંબી તજી.
અરે આપની ખોટ પડશે મને, સલાહ પુછવા જઈશ કેની કને.
વણજ શી પ્રકારે થશે મુજથી, હજુ હાટનો ભોમિયો હું નથી;
વિનય મુકાને માત સાથે વઢ્યો, હડીલાઈથી હું તમોને નડ્યો.
કદી તોય તેરીસ મા નહીં ફરી, દુઃખી દેખીને આંખ આંસુ ભરી;
પિતાજી ઉઝાળી હશે પાત્રડી, હશી કાઢતા હેતથી હરધડી.
મને પાળી પોપી ભણાવ્યો ભણુ, કૃપાળુ ઘણું છો કહું કેટલું;
પ્રિતિ પાસ તોડી તમે શું જશો, તજી મુતને સાધુજી શું થશો.

સુકૃત કરના હોય.

સ્વ યો સંસાર, અરે
અમ જું અણુગાર, અરેઆ સ્વાર
ઘોરી ધે ધરી ધુશર, વહે જ્યાં સુધી
નિજ ગરજે ધૃત પાએ પરાણે, પછી નિરે નાહ
કમાય ત્યાંસુધી કે'કાકા, પુત્રાદિક પરિવાર;
ડોસો કહી દરકાર ન રાખે, વૃદ્ધ બને જેવાર, વૃ. અ.
સાવધાન હીસે સ્વારથમાં, નિજ નિજના નરનાર;
ગરજે બાપા કે' ગરઘવને, મારે ડફણે માર, મા. અ.
મોટા મોટા મહેલ બનાવી, કરી બાગમાં બહાર;
માલ મતા ધન દોલતમાંથી, લેશન આવે લહાર, લે. અ.
તુજ અર્થે મેં અર્થ જીપાજ્યુ, કરી વિવિધ વ્યાપાર;
વીરવિલાસ તને પરણાવ્યો, હવે ધણો હુંશીયાર, હ. અ.
સગાં સખંધી સરવ નકામાં, અંતે અલગ થનાર;
પુન્ય પાપ બાધીને પલ્લે, જનમ્યું તેહ જનાર, જ. અ.
શ્રધા સહીત જીન ધર્મ પળજે, નિજ શક્તિ અનુસાર;
નિલ નેહથી સ્તવજે શ્રીજીન, મંગળ સુખ દાતાર, મ. અ.

છેવટ સર્વ પાત્રો સાથે ગાયછે.

કળશ—(ધનાશ્રી ત્રિતાળ ધિમો)

(વિનતિ ધરજો ધ્યાન—સજ્જન સૌ વિનતિ એ રાહ)

નાટક નવિન રસાળ, રસીક રમ્યુ નાટક નવીનરસાળ; (એટલે)

અતી સુકમાળ;

. ચગતી ટાળ. રસીક.

.૧ વિસાળ;

સંજમ, આરાધે ઉગ્રમાળ .૧૬

૫ પદમના, રૂપના કિર્તિ ક્રમાળ;

ઉઘાતવિજય પં; ગીતારથ ગુણુમાળ, રસીક

. શિવરામ થયા શિષ્ય, ગુરૂ આણા પ્રતિપાળ,

. પિતા ગુરૂ પાય પસાયે, તુટી જડમતી જળ. રસીક

વિક્રમ સંવત્સર ઓગણીશશત, ત્રેતાલીસતી સાલ;

વડતપગચ્છમાં રાજસુરીન્દર, રાજે ઝાકઝમાળ. રસીક

સદગુણી શ્રોત્રા ભૂલજે ભાળો, આપશો માફ મયાળ;

સ્નેહ સહીત નાટક નિરંખતાં, સંઘમાં મંગળ માળ, રસીક

અણુહીનપુરપાટણનો વતની, રાજનગર વસું હાલ,

જૈનશાળામાં જૈન અધ્યાપક, શિવ સુત કેશવલાલ; રસીક.

નસમાં છપાવવાનો
ત્યાર છે તેમાં અગાઉથી
તના લેવામાં આવશે અને
દાખલ થશે માટે આપ સાહેબની
મળશે એવી આશા છે.

છ. ખરીદ કરો.

- ૦-૨-૦ લાક્ષ્મી ચંદ્રિકાનો રમુછ ફારસ.
૨ ૦-૩-૦ વાણી વિલાસ ભાગ પહેલો.
૩ ૦-૪-૦ સંગિત લીલાવંતી નાટક.
આ ચોપડીઓ નીચે લખેલે ઠેકાણેથી મળશે.

ધોલેરા.

ભાઈ લલુ વલ્લભ ઠા. સ્વામીનારાયણના મંદીર પાસે.

વીરમગામ.

ભાઈ લલુ વલ્લભ ધોલેરાવાલા. ગંજબજાર.

સા. તલકરી કરમચંદ. વીરમગામવાળા તરફથી
નીચે લખેલી ચોપડીઓ પ્રગટ થશે. માટે આહ્વાન થઈ
અતેજન આપશે. ૩. આ. પાછ.

વૈનપ્રાર્થના માતાના ચાર ભાગ પ્રથમ—

- મથી આહ્વાન થનાર પાસેની. ૦-૨-૦
નમીયા નાટક પ્રથમથી આહ્વાન થનાર પાસેથી. ૦-૨-૦
કનીતા પ્રકાશનું મારીક ચોપાનીયુ. ૦-૬-૦
તમામ માટે પોષ્ટ ખર્ચ છુદ્ધ માટે આહ્વાન થઈ નીચે
સરનામે પત્ર લખી મોકલાવશે.

સા. તલકરી કરમચંદ વીરમગામ.

ભાઈ લલુ વલ્લભ ધોલેરામાં ઠા. સ્વામીનારાયણના મંદીર
પાસે અને વીરમગામમાં ઠા. ગંજબજારમાં છે—પત્ર લખવો.

